

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Sporene efter Den Kolde Krig

Den Kolde Krig kunne risikere at blive varm på meget kort tid, men så langt nåede det ikke. Den Kolde Krig har sat sig spor i flere generationers bevidsthed, men disse generationer vil med tiden forsvinde. Til gengæld vil nogle af konfliktens fysiske spor blive ved med at minde om en væsentlig periode i nyere dansk historie, hvor en truende krig kastede skygger over danskernes hverdag.

Den Kolde Krigs anlæg findes overalt i landet, men nogle af dem kan være vanskelige at få øje på. Det råder et stort og værdifuldt arbejde under ledelse af Kulturstyrelsen bod på. Efter Den Kolde Krigs afslutning i 1991 blev mange bygninger og anlæg overflødige, men Kulturstyrelsen har vurderet, at der var behov for at udpege nogle karakteristiske anlæg, der fortæller om totalforsvaret og de mange funktioner, som kendetegnede totalforsvaret under Den Kolde Krig.

25 koldkrigsanlæg

Kulturstyrelsen har sammen med en række ministerier og museer landet over udpeget 25 koldkrigsområder, og anlæggene præsenteres i en særdeles interessant og informativ udgivelse, ”Kold Krig – 33 fortællinger om Den Kolde Krigs bygninger og anlæg i Danmark, Færøerne og Grønland”.

Antologien, skrevet af forskere og historikere med speciale i koldkrigsperioden, introducerer også forskellige aspekter af Den Kolde Krig, som redaktionen af bogen mener er væsentlige for at forstå de udpegede bygningsværker og anlæg i en bredere sammenhæng.

Danmark var som medlem af NATO og som frontlinjestat i daglig kontakt med fjenden, Warszawapagten. I tilfælde af krig ville Slesvig-Holsten, Østsjælland og Falster hurtigt blive krigsskuepladser, og i de nærliggende landsdele ville der blive mobiliseret flere styrker til at for-

hindre yderligere fremrykning, og i de fjerneste egne kunne man søge retræte.

Gennem årene med Den Kolde Krig rykkede truslen fra Øst stadig tættere på Danmark i form af storstilede militærøvelser, hvor landgang på Sjælland og Falster blev øvet igen og igen. Fra dansk side kendte man hovedtrækkene i Warszawapagtens militære planlægning mod Danmark, men man kendte ikke til omfanget af pagtens forventede brug af atomvåben.

Totalforsvaret

Truslen om en total krig krævede et totalt forsvar, og det beskrives i bogen om Den Kolde Krig.

Det militære forsvars tre dele, Hærens, Søværnets og Flyvevåbnets opgaver lå i at overvåge og forsvare dansk territorium mod et angreb.

De militære og civile sektorer i dansk forsvar blev fra begyndelsen af 1950'erne samordnet i én struktur, der skulle sikre det nære samspil mellem forsvaret mod landets indre og ydre fjender, beskyttelse af civilbefolkningen og fortsættelsen af vitale civile samfundsfunktioner.

Over hele landet blev der opført anlæg med vidt forskellige funktioner – fra NATOs storstilede og dyre olieforsyningslinje, NEPS-linjen, der blev lagt hele vejen op gennem Jylland, til Danmarks hemmeligste bunker, Regan Vest i Rold Skov.

For at landets forsvar kunne fungere i en krigssituation, måtte man sikre forsyninger af brændstof til alle hjørner af landet. Et af koldkrigsperiodens største byggeprojekter er samtidig et af de mest usynlige. I 1955 tog Danmark som det første NATO-land første etape af et storstilet rørlednings- og tankanlægssystem i brug. De nedgravede rørledninger strakte sig fra Aalborg til den tyske grænse, og i tilknytning til rørlednings-systemet blev der opbygget tanke til brændstoflagre, som i koldkrigsperioden kunne rumme op til 10 mio. liter olie, benzin og jetfuel.

Overvågning

Overvågningen af Warszawapagtens aktiviteter var et helt afgørende element i NATO-landenes beredskab. I den sammenhæng var Stevnsfortet frem til lukningen i 2000 et vigtigt element i

*Regeringens ministermødelokale i den atomsikre bunker, Regan Vest i Rold Skov. Her skulle også holdes statsråd sammen med regenten.
Foto: Karsten Pedersen.*

Chakoten

INDHOLD

- 2** Henrik Denman: Sporene efter Den Kolde Krig.
- 4** Jens Kristian Boll: Blandt fjender og venner eller Aarhus i 1864.
- 12** Henrik Denman: Den danske hær i 400 år.
- 14** Ivan M.C.S. Elsmark: Eugène Lelievre in Memoriam.
- 15** Henrik Denman: Christiansø i Napoleonskrigens frontlinje.
- 16** Kim Hansen: Militærkøretøjs Klubben.
- 20** Steen Jensen: Første Verdenskrig i Østafrika.
- 21** Kort nyt.
- 22** Gardehusarregimentet fejrer 400 år.
- 23** Siden sidst.
- 25** Redaktøren orienterer.
- 26** Mødekalender 2015.

Militære anlæg over hele landet fortæller om Den Kolde Krig, hvor truslen om en total krig krævede et totalt forsvar.

Af Henrik Denman

Hovedarmeringen på Stevnsfortet er 2 stk 15 cm. Kanoner, der oprindeligt kom fra det tyske slagsskib Gneisenau.

Chefen for NATOs styrker i Europa, den amerikanske general Alexander Haig, besøger danske soldater i Strøby under en stor fælles øvelse på Sjælland i 1977. Foto: NATO.

Søværnets og dermed NATOs kontrol med de danske farvande og adgangen til Østersøen. NATO kendte til Warszawa-pagtens formodede fremrykning bestående af polske, sovjetiske og østtyske enheders fremstød mod Vesttyskland, Danmark, Holland og Belgien, hvor erobringen af Danmark skulle gennemføres i samarbejde mellem den sovjetisk ledede Østersøflåde og den polskledede sø- og luftlandestyrke. Formålet med erobringen af det danske og nordvesttyske område var at sikre og kontrollere ind- og udsejlingen af Østersøen.

Med sin placering midt i Warszawa-pagtens tiltænkte invasionsområde på Sjælland kom Stevnsfortet til at ligge i forreste frontlinje mellem øst og vest. Fra Stevns var der et godt udsyn til alle skibsbevægelser ud og ind af Østersøen, og man kunne registrere de op mod 1.500 skibe, der hvert døgn sejlede gennem Øresund.

Efterretninger

Den Kolde Krig var efterretningstjenesternes krig. Man skulle hele tiden sikre sig mod overraskelsesangreb og sørge for at have opdaterede oplysninger om fjendens bevægelser og nye militærinstallationer. Forsvarets Efterretningstjeneste havde et net af elektroniske lytteposter med en rækkevidde dybt ned i Østeuropa, bl.a. Dueodde lyttepost, der kom til at spille en særlig rolle for

NATO. Men også i resten af Danmark satte efterretningsindsatsen sit præg på landskabet, hvor forskellige anlæg skød op i Hjørring, Gedser, Løgumkloster og København.

Hvis et land udsættes for militært angreb, har det fortsat behov for at have en civil styring af landet. Det sikrede Regan Vest, som var regeringens og regentens atomsikre bunker i Rold Skov. Det var herfra, at landet skulle ledes, hvis en atomkrig havde gjort hovedstaden for usikker eller helt havde udslettet den.

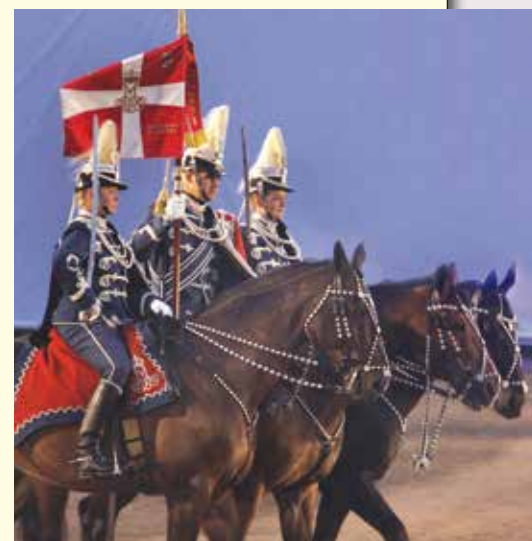
Efterretninger gik naturligvis begge veje, og kort er altid en solid kilde for fremmede magter. Da Danmark indtrådte i NATO, medførte det en omlægning af det kartografiske danmarksbillede, og der kom nye, fortrolige instrukser til topograferne på Geodætisk Institut, der dengang sorterede under Forsvarsministeriet, om at militære anlæg og andre nøglepunkter skulle sløres eller helt fjernes fra kortene. ■

Bogen kan købes for 199 kr. hos Kulturstyrelsen. Send en mail til byogplan@kulturstyrelsen.dk med navn og adresse. Bogen vil herefter blive sendt med post.

Lyttestationen på Dueodde udviklede sig gennem årene og blev stadig mere omfangsrig.

Foto: Forsvarets Efterretningstjeneste.

Forsiden.

Gardehusarregimentet fejrede 400-året for sin oprettelse den 17. november 2014. Jubilæet blev fejret med et Galla Horse Show, overværet af Finn Hillmose.

Blandt fjender og venner eller Aarhus i 1864

2. del

Danmark dejligst vang ' og vænge, som ej kunne ledet stænge, fjenden huser i din have
Ploug, digtning s.121

Håbet om at slippe for besættterne blev gjort til skamme, da general *Vogel von Falckenstein* i stedet kom til byen og meddelte, at han var indsat som kommandant over militærgovernmentet Jylland, og at ingen våbenhvile var gyldig, før han sagde til. Samtidig mindede han Centralkomiteen om, at *Wrangels* betalingsfrist var overskredet, hvorfor preusserne ville konfiskere varelagre som sikkerhed for krigsskadeserstatningen. De preussiske officerer blev målløse, da de erfarede, de skulle konfiskere manufakturhandlernes lager af dametøj. Da de konfiskerede varer ville blive sendt bort, har den preussiske generalstab formentlig med overlæg valgt varer, deres tropper ikke fik brug for under et længere ophold,

hvor de skulle leve på landets bekostning. De preussiske officerer erklærede det for uføreligt med deres officersære at beslaglægge damehatte, kysere, sjaler, krinoliner, tørklæder, handsker, korsetter, gardinstof, kjolestoffer, blonder og andet pynt, hvorfor opgaven endte hos intendantens yngste officerer. Varerne blev låst inde på manufakturhandlernes lager, som blev forseglet, og bevæbnet vagt blev udstillet for at hindre ”bagdørssalg”. Preusserne mente selv at have beslaglagt værdier for 82.000 rigsdaler, så der var et stykke til de 200.000.

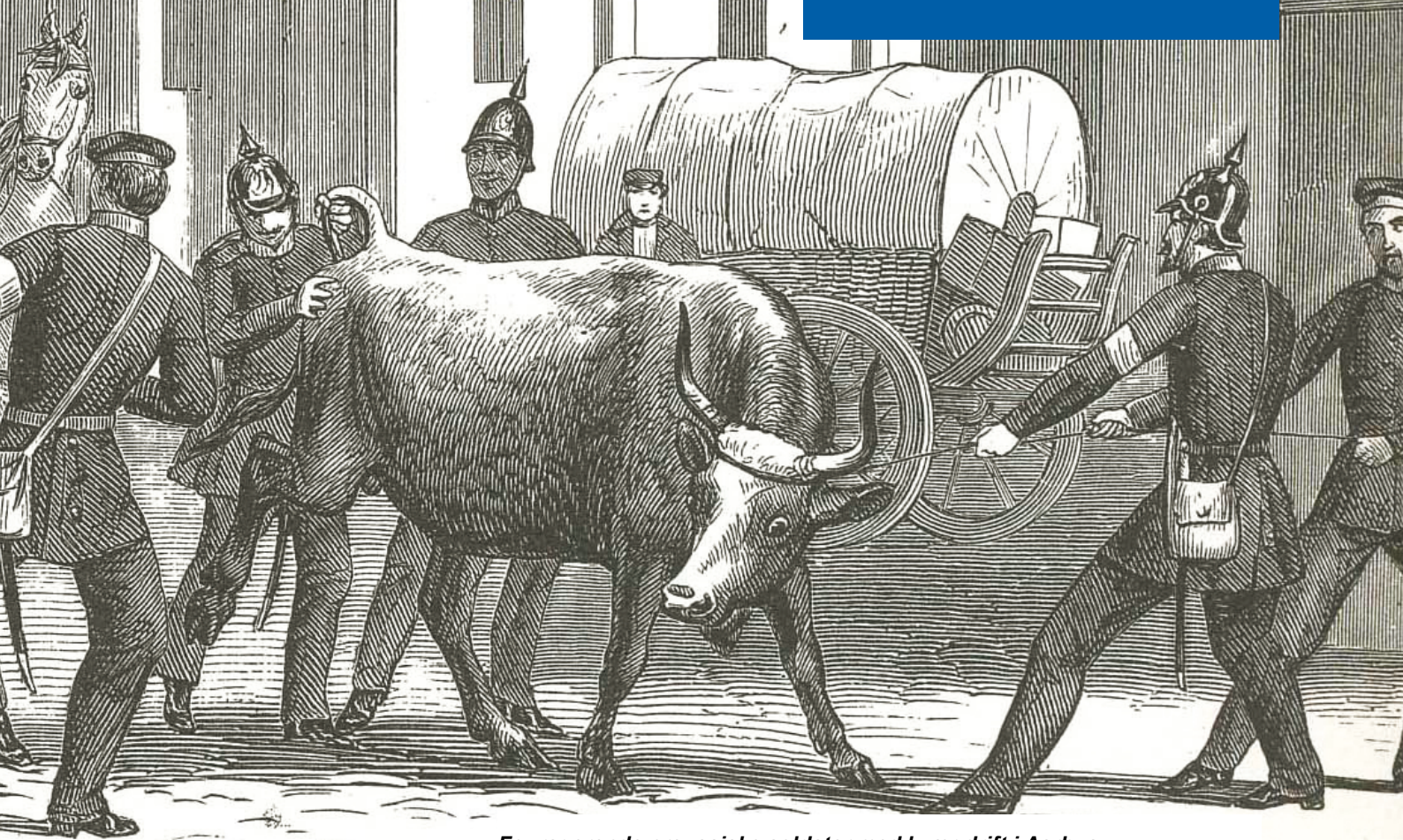
Under våbenhvilen overtog den preussiske hær ansvaret for at forsyne sine tropper, hvorfor den danske forsyningskomite solgte sine lagre til befolkningen, der kunne erhverve sig et pund brød for ½ skilling, 1 pund kød for 3 skilling, og grønsaltede eller røgede skinker på 1½ pund for 4 skilling, hvad der lettede befolkningens situation. De preussiske soldater så til gengæld deres rationer beskåret, da de nu for egen lomme måtte

købe brændevin og tobak, mens de kun fik ½ pund frisk eller saltet kød eller 1/3 pund røget kød eller 1/4 pund flæsk om dagen ledsaget af 6 lod ris eller 7½ lod bankebyg eller 3 pund kartofler, 1½ lod salt, 1 lod kaffe og 1½ pund brød. Det blev betydet, at alle forsøg på at tiltvinge sig ekstraforplejning med magt hos kvarterværten ville blive behandlet som plyndring og straffet derefter. De preussiske intendanten holdt op med at beslaglægge kvæg, men betalte nu kontant enten med preussiske penge eller med tilgodesedler, hvis beløb danskerne siden kunne trække fra den krigsskadeserstatning, de ville blive pådømt.

Falckenstein demonstrerede, at våbenhvilen først var gyldig, når **han** havde fået den officielle meddelelse. Det oplevede man da det danske dampskib *Skirner* den 12. maj løb ind i havnen før den officielle meddelelse og blev hilst af en begejstret menneskemængde af såvel borgere som preussiske soldater. Generalen dekreterede, at skibet skulle

Krigen i 1864 foregik ikke kun ved Dybbøl og på Als. Krigen nåede også til Aarhus. Her fortælles i anden del af to om indbyggernes forberedelser og begivenheder, da den preussiske hær besatte byen.

Ved Jens Kristian Boll

Fouragerende preussiske soldater med kvægdrift i Aarhus.

Preussisk general Eduard Vogel von Falckenstein (5.1.1797-6.4.1885).

lægge fra kaj igen og ankre op i havnebassinet, og de alt for ivrige, der var gået ombord, måtte tilbringe natten på skibet. Uden tvivl irriteret over de preussiske soldaters ukrigeriske optræden på havnen lod *Falckenstein* sin garnison vække med alarmering og kalde til deres standpladser i fuldt udstyr, hvor deres kommandanter så officielt forkyndte dem og århusianerne, at der var indgået våbenhvile, hvorefter Skirner kunne lægge til kaj.

Skulle nogen være i tvivl om, hvem der havde magten i byen, våbenhvile eller ej, blev det klart, da toldkontrollør Müller udfordrede preusserne ved at tilbageholde en leverance ris og kaffe, da den preussiske intendant ikke havde betalt toldafgift for den. Først da intendanten Herr *Alexander* erlagde 3200 thaler, fik han leverancen udleveret. De næste preussere, der kom til toldkontoret var imidlertid en deling, der ikke afhentede varer, men toldkontrolløren selv! Müller blev stedt for *Falckenstein*, der beordre-

de ham til at tilbagelevere de 3200 thaler, da Müller nægtede, blev han tilbageholdt med trussel om 3 dage på vand og brød. Da Müller var ældre og ikke robust, skyndte Centralkomiteen og de danske myndigheder sig at lade hans stedfortræder levere pengene tilbage, hvorefter Müller blev løsladt og via "Samsørutten" sendt i sikkerhed i hovedstaden.

De voldsomste uroligheder i Aarhus fandt sted den 21. maj, da preusserne bortauktionerede beslaglagte heste. Lokale hesteprangere, der regnede med gode køb, fik en solid dragt prygl fra vrede århusianere uden at preusserne så nogen grund til at blande sig. I stedet købte preussiske officerer hestene for at sælge dem videre til betydeligt højere pris til de forslåede hesteprangere, der både følte smerte på kroppen og i pengepungen. Samtidig med afbankningen afvikledes det ordinære torvemarked i største ro, idet preusserne, der havde fået udbetalt løn, gerne spenderede 14 skilling på en snes æg eller et pund ▶

Blandt fjender og venner eller Aarhus i 1864

smør. Dog afholdt preusserne det næste hestemarked uden for byen i landsbyen Hasle.

En mulig konfrontation nærmede sig med Grundlovsdag. Fra det preussiske hovedkvarter advarede general *Moltke*, at han indestændigt måtte fraråde en fest, der ville tage karakter af en demonstration og føre til alvorlige konflikter, mens *Falckenstein* meddelte, at flagning med Dannebrog ikke ville blive tolereret⁷. En borgerkomite opfordrede derfor borgerne til ikke at møde til optog ved Ridehuset, men i stedet møde til gudstjeneste i domkirken, hvorfra man smykket med hvide og røde sløjfer spadserede ud i Riisskov-skoven. *Falckenstein* led den tort, at en stor del af hans soldater også lagde vejen om skoven og festede med for at vende hjem i højt humør alt andet end tørstige og syngende Den tapre Landsoldat! Opmuntrede af grundlovsdagen begyndte flere indbyggere åbenlyst at bære sløjfer i de danske farver⁸.

Den unge *Bodenhoff* og hans kammerater forsøgte også at yde modstand ved uden for byen at afsynge danske soldatviser og vifte med danske flag, da *Falckensteins* vogn passerede, men da vognen standsede, tog drengene flugten uden at vente for at se, om han ville straffe deres frækhed eller belønne deres mod. Byens og omegnens børn fraterniserede ellers ivrigt med vagtposterne i håb om at sikre sig afskudte patronhylstre og kugler, og vagtposterne demonstrerede hellere end gerne deres skydefærdighed på træer i en grad, deres foresatte ikke bifaldt. I øvrigt blev generalen offer for folkeviddet, da den prangende fane foran hans

Markedsscene i Horsens med salg af skillingsviser.

hovedkvarter fik kommentarer om, at der var kommet en ny farvermester til byen, og fanen var hans reklameskilt, ligesom vittige og dristige folk kom ind og spurgte, om det var her den store manufakturhandler boede, jf. de beslaglagte manufakturvarer?

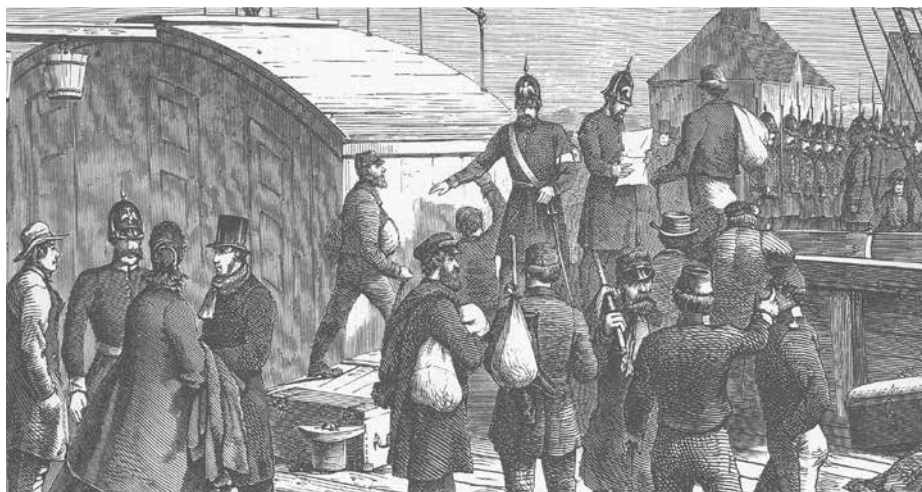
Forholdene i byen var så gode, at det den 7/6 lykkedes at afholde rigsdagsvalg, hvor *Mørk* blev genvalgt.

Samtidig lader det til, at i det mindste *Westhausens* stillingsmandskontor i Kannikegade fungerede åbenlyst under våbenhvilen, idet *Westhausen* dog undlod at skilte med, at han drev militært stillingskontor, men annoncerne var tydelige nok (19/6). Også forlystelsesetablissementet *Vennelyst* fungerede, ivrigt besøgt af såvel danske som tyske, hvor de sidstnævnte også med stor begejstring sang med på spottesange over besættelsesmagtens ledelse såsom *Wrangel* var en værre karl, men *Falckenstein* er værre” (4. Division s.72). Alligevel var stemningen i byen mat, da handelen stort set lå stille, byggeri var der intet af, og jernbanen var sat ud af spillet. Arbejds-

løsheden var høj, men direkte nød blev øjensynligt hindret af Fireskillingskomiteen og privat godgørenhed og salg fra preussernes slagtehus og Forsyningskomiteens restlagre. Indkvarteringen i byen nåede i perioder op på 5000 mand og 1000 heste, hvad der tærede på ressourcer og husrum.

Krigen 1864 blev den første, hvor det lykkedes at hindre ødelæggende epidemier i krigens fodspor. De preussiske tropper blev ramt af tyfus, ligesom en øjenepidemi bredte sig og ved årets slutning udbrod kopper, men det lykkedes at inddæmme sygdommene ved oprettelse af epidemi-militærhospitaller, vaccination af børn og andre truede. De preussiske tab til tyfussen forblev i Aarhus på en snes mand, mens kirkebøgernes begravelseslister ikke antyder, at borgerne rammes af forøget dødelighed under indkvarteringen. Dog blussede øjenepidemien faretruende op blandt byens børn ved juletid, men herom mere senere.

Med våbenhvilen blev dampskibs-

Havnekontrol i Aarhus af hjemvendende forstærkningsmænd, som under våbenhvilen kommer med dampskib fra Korsør.

Preussisk generalmajor og fra 30.4.1864 stabschef, Carl Bernhardt (26.10.1800-24.4.1891).

forbindelsen til Sjælland genoptaget. Illustreret tidende benyttede lejligheden til at sende illustratør og journalister til Jylland. Med damperen kom også hjemsendte danske soldater, kasserede og rekonvalescenter, der fik en venlig modtagelse af preusserne, der takkede for en god kamp og gerne bød på en dram. Dampskibet var for stor en fristelse for flere officerer, der købte eller lånte civile klæder og tog en endagstur til Sjælland eller helt til København, indtil Falckenstein befalede, at man ikke alene skulle visitere alle, der steg i land, men især alle, der ville afsted med damperen! Generalens irritation steg yderligere, da det blev klart, at der cirkulerede underskriftadresser i Jylland, hvor underskriverne opfordrede *Christian IX* til at opsigte våbenhvilen, genoptage krigen og befri Jylland. Adresserne var forfattede i København. Aarhus Stiftstidende begik den fejl at aftrykke listen med de 719 lokale underskrivere uden at tænke på, at *Falckenstein* også læste avisen. Opskræmte borgere prøvede at råde bod på miseren ved at omdele en underskriftliste, hvor man bad kongen slutte fred, men mange fandt, at adressen var holdt i en "usømmelig tone", hvorfor kun få skrev under.

Nyhederne fra Londonkonferencen var ikke opmuntrende, men man holdt modet oppe med rygter om, at England nu ville gribe ind for Danmark, da den engelske flåde skulle have forespurgt hos Hambros Dampbageri i København, om bageriet kunne levere beskøjter til 30.000 mand i 3 måneder (30/5), ligesom *Christian IX* havde truet med at abdicere, hvis han skulle opgive Slesvig (4/6) eller at københavnerne ville gøre oprør, hvis man fratog Danmark Slesvig (3/6). Vrede borgere forlangte, at Danmark oprettede en Fremmedlegion af "fortvivlede mænd af undertrykte nationer, der i deres eksil har smedet et glødende had og brænder

Den preussiske stab på lystsejls fra Aarhus lander på Helgenæs.

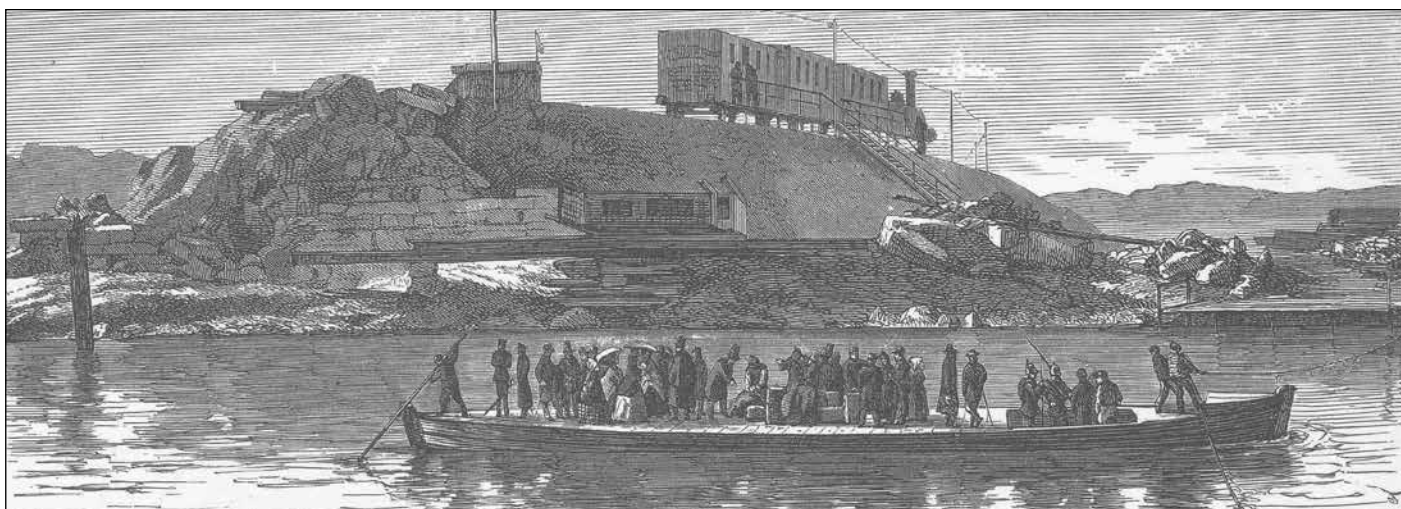
efter hævn over deres tyranner. Forrådt af folkeretten og dens såkaldte beskyttelse skulle vi da ikke i vor eksistenskamp påkalde os selve Revolutionens magter?"(16/6)

**Krig, ja krig og nu for alvor!
Der er ikke tid at lege!
Hostrup, digtning s.137**

Allerede den 25.juni antydede preussiske tropperokeringer at krigen ville blive genoptaget, og telegrammer fra Hamburg og København meldte, at Danmark havde sprængt Londonkonferencen. *Vogel von Falckenstein* satte forstærkede vagter ud, og kl. 4 om morgenen den 26. juni blev garnison og borgere orienteret om krigen genoptagelse af en usædvanlig højlydt og morgenduelig reveille. Preusserne rekvirerede byens arbejdsvogne og heste med kuske i en genetableret vognpark og forlangte 500 spader og 500 hakker til skansearbejde, hvorfor de 715 underskrivere på den krigeriske kongeadresse frygtede, at de var tiltænkt en ny karriere som skansegravere. Hvad

forsyninger angik, skulle byen først om 3 dage igen forpleje garnisonen, som skulle spise sine egne lagre op først. 27. juni meddelte *Vogel von Falckenstein*, at Jylland fremover ville blive bestyret af de allierede magter, og at alle embedsmænd fra nu af var ansvarlige over for ham, ligesom alle skatter og afgifter skulle afleveres til de allierede og det til tiden. Mellem kl. 10 aften og 3 morgen var al færdsel uden for byen forbudt, med mindre den foregik ad veje, der var bevogtede af preusserne, og vagterne lod kun "umistænelige personer" passere. Enhver forbindelse med Sjælland og Fyn var selvklart forbudt og afbrudt.

Preusserne beslaglagde nu alle både og mindre fartøjer i Aarhus og hele Jylland, idet bådene fra Aarhus og de omliggende småbyer samledes i havnen under vagt. Aktionen havde været forberedt, da selv både, der var begravede i sandet, blev bragt for dagen. Som indledning til felttoget nordpå mod den forsvundne 4. division lod *Vogel von Falckenstein* jernbanebroen ved Langå sprænge med største grundighed, så ikke alene jernba-

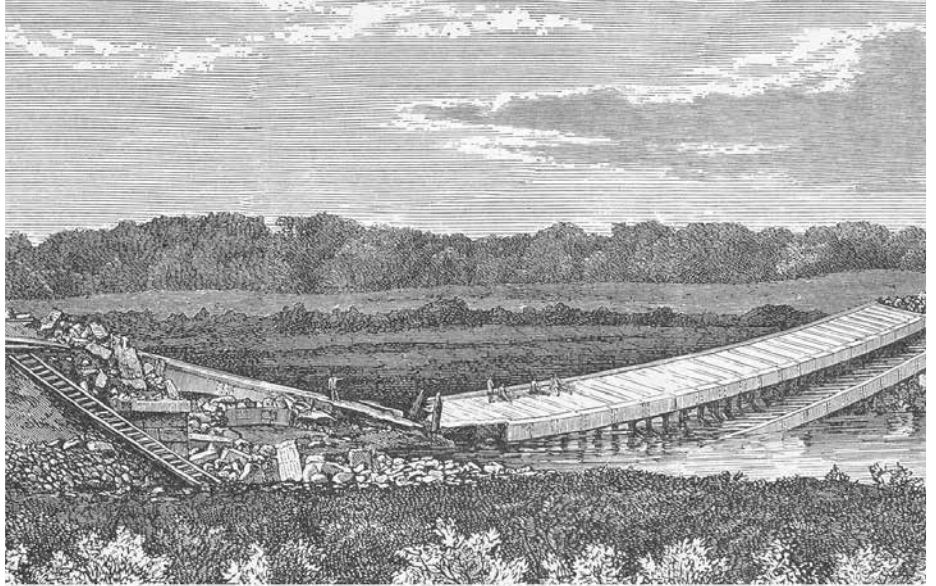
Nødpassage med skib over Gudenåen ved Langå efter broens ødelæggelse.

Blandt fjender og venner eller Aarhus i 1864

nelinjen, men også sejladsen på Gudenåen var afbrudt.

Hadde aarhusianerne håbet, at krigslykken ville vende, blev de skuffede. England og Frankrig meddelte, at de på intet tidspunkt havde stillet Danmark hjælp i udsigt, men ville forblive neutrale. Den 30. juni bekræftede telegrammer gårsdagens rygter: Preusserne var stået over Alssund og havde nedkæmpet de danske tropper på Als og erobret øen! Hvordan preusserne kunne krydse vand, anede ingen, men den 3/7. afslørede Aarhus Stiftstidende, at preusserne ”med overordentlig dampkraft havde skudt pontonbroer ud i Alssund og dannet flere broer, som preussere i alle våbenarter stormede over og løb danskerne overende!” Havde man håbet på 4. division, meldte rygter og telegrammer, at oberst Beck havde sendt størstedelen af sin styrke i berømmelsen og døden ved træfningen ved Lundby, og få dage efter passerede vogne med sårede danske krigsfanger nordfra. Den øverste preussiske generalstab drog den modsatte vej, da overgeneral prins *Friedrich Karl* havde svoret at ville dyppe sin sabel i Limfjorden, som forhen kejser *Otto* havde dyppet sit spyd i Oddesund. Da man intetsteds fandt 4. division, der var evakueret, fortsatte prinsen og *Falckenstein* til Skagen, plantede den preussiske fane på Skagens spids og meldte, at ”Skagerraks sælhunde og Kattegats marsvin glædede sig over at kunne lytte til tyske krigssange” (18/7)

Mens generalen underholdt marin-pattedyrene, sikrede generalens sted-

Jernbanebroen over Gudenåen ved Langå sprængt i luften efter ordre af general Vogel von Falckenstein.

fortrædere, at aarhusianerne huskede, hvem der havde magten. Den 12. juli blev borgerskabets klub og læseselskab Athenæum stormet og lukket, da man havde fundet indsmuglede københavneraviser i læselokalet. Gentog det sig, ville bestyrelsen få 3 dage på vand og brød, hvorfor borgerne valgte at lukke klubben. Samtidig meddeltes, at alle skatter og afgifter fremover skulle betales månedligt, sendrægtige indbetalere ville få militær udpantning samt 50 % i dummebøde, mens forsømmelige embedsmænd havde udsigt til fængsel og ”ondskabsfulde” i tilgift ville få alt, hvad de ejede, konfiskeret! (9/7).

Danmark ansøgte om våbenhvile den 16. juli, den blev effektiv fra den 20. juli. Inden våbenhvilen forsøgte preusserne en maritim kommandoaktion, idet de beordrede en lokal fisker og hans skibsdreng til at sejle jagten Rendine fra Aarhus mod Samsø med en trop på 20 preussere ombord. Høje bølger og de to forslagne fiskeres noget alternative sejlføring og manøvrering gjorde preusserne så søsyge, at de tryglede om at

blive sat i land, hvorfor fiskerne beredvilligt satte jagten solidt på grund ud for Norsminde og roede i land sammen med drengen for ”at hente hjælp”, først dagen næste morgen blev preusserne bjerget i land for at ile hjem til Aarhus og fortælle, at de var blevet jagtet af fregatten Jylland!

Den jyske gren man kaste vil som splintret ved i tyske kakkelovne!
Ploug, digtning s.134

Tilbage fra Skagen dekreterede *Vogel von Falckenstein*, at alle hans bestemmelser forblev i kraft under våbenhvilen, hvorfor preusserne 22. juli begyndte at opkræve skatter, idet amtet skulle svare 24.855 thaler inden 4/8 og yderligere 13.605 thaler til 4.9. Samtidig lod generalen den preussiske feltpost overtage al postbesørgelse, dog til dansk posttakst, og danske postembedsmænd, der ønskede arbejde, kunne henvende sig til den preussiske feltpostmester Albinus. Samtidig benyttede tyske forretningsmænd sig af, at den tidligere toldgrænse

Dansk 12 pds. kuglekanon, system 1834 med artilleribesætning, 1864, Chr. Würgler Hansen.

Dansk infanteri, 1864, fra planchesamling udført af Theodor Huuscher i 1859. Billedet viser fra venstre mod højre, menig i revuedragt, premierløjtnant af jægerne i gala, bereden stabsofficer, sekundløjtnant med feltkappe og kaptajn i daglig uniform.

mod Tyskland stod vidt åben, og Jylland var afskåret fra Fyn og Sjælland til at sende store mængder varer op i Jylland med salg for øje.

Våbenhvilen betød, at de østjyske havne blev åbnet for passagerer, post og varer, idet preusserne bestemte, hvilke varer, der måtte udføres og indføres. Den preussiske militærtelegraf blev også åbnet for private telegrammer, idet den stedlige telegrafbestyrer dog skulle godkende, om de nu også var private.

Da det var tydeligt, at krigen var tabt, valgte regeringen at hjemsende den danske hær med henvisning til, at høsten stod for døren. *Falckenstein* tillod de hjemsendte at vende tilbage til Jylland, men krævede, de lod sig registrere ved ankomsten til jysk havn, da de i modsat fald ikke ville få lov at vende tilbage til Sjælland for at kæmpe videre, såfremt krigen blev genoptaget! De, der skulle hjemsendes, erfarede til deres bestyrtelse, at de skulle aflevere deres uniformer inden hjem-

reisen, og at det var deres eget problem, hvad de så havde af tøj! Rent undtagelsesvist kunne soldater fra Fyn og Sjælland få lov at låne arbejdsuniformer til hjemreisen, idet deres soldaterpenge blev tilbageholdt, til de returnerede de lånte klæder. Da de hjemvendende derfor viste sig i blåhvide bukser og hvide trøjer, vakte de en vis opsigt (16/8), men langt mere opsigt vakte de øvrige soldater, der måtte vende hjem i, hvad de kunne skaffe sig. Preusserne og østrigerne viste generelt deres slagne modstandere respekt og hjalp dem, mens den danske befolkning var mere reserveret, dog glædede man sig over nyheden om, at hjemvendende slesvig-holstenerne, der alt for højlydt ytrede glæde over de nye forhold, fik en særdeles kølig modtagelse af østrigere og preussere, der stillede dem i udsigt, at de (preusserne) snart skulle lære dem (slesvig-holstenerne) bedre soldatermanerer!⁹ (17/8)

Også krigsfangerne blev hjemsendt og afhentet fra nordtyske havne af flådens skibe og chartrede skibe. Fra Østrig blev fangerne hjemsendt med tog, og mange havde i fangenskabet lært sig at ryge "de såkaldt italienske cigarer kaldet cigaretter" (17/8). September kunne Aarhus Stiftstidende meddele, at alle soldater og krigsfanger nu var vendt hjem til fredens gerning, hvorfor Fireskillingskomiteen indstillede sin virksomhed. De danske embedsmænd og deres familier blev evakueret fra Flensborg og Aabenraa med to lejede svenske dampskibe. Selv de beslaglagte manufakturvarer blev leveret tilbage, men de havde været en omvej omkring Flensborg, så manufakturhandlerne klagede over at "varerne havde mistet 75 % af deres værdi som følge af hårdhændet transport og skødesløs emballering i smudsige tønder lukkede med grove spigre" (18/8) og håbede, staten ville dække deres tab. Den eneste trøst var, at preusserne dog ikke ville afkræve dem for lagerleje for den tid, varerne lå ▶

Blandt fjender og venner eller Aarhus i 1864

opmagasinerede i Flensborg (18/8 og 31/8). Byens handlende valgte at minimere tabet ved 9/9. at afholde stor auktion over gardintøj, bolstre, shawler, tørklæder, uldent kjoletøj og düffel og igen 5/10 at bortsælge ”et stort parti kjolestof, shawler og silkebånd, til dels beskadigede ved deres rejse til og fra Flensborg solgt betydeligt under pris.”

Preusserne havde tilsyneladende også affundet sig med, at de ikke kunne transportere hjuldampere Hjejlen fra Silkeborg ad Gudenåen, og at den jyske jernbane endnu formelt var engelsk ejendom, hvorfor man tillod personalet og lokomotivernes hjul at returnere til Jylland, så banen kunne genåbnes fra 7. september, og Hjejlen igen kunne betjene den civile trafik. Da invasionen af Fyn tilsyneladende var opgivet, meddelte preusserne, at jyderne kunne hente deres beslaglagte både i de havne, hvor de var endt. I Horsens lå således 20 fartøjer fra Aarhus, nu håbede horsensianerne blot, at der lå lige så mange skuder fra Horsens i Aarhus. *Falckenstein* lod dog skinne igennem, at jernnæven ikke var langt borte, for han antydede, at blev freden ikke sluttet, måtte han jo overvinde i Jylland, og Aarhus måtte så brødføde 4 bataljoner 2 eskadroner og 2 batterier artillerister. Den preussiske hær var stadig på de begrænsede fredsrationer, men officererne gjorde denne gang intet for at hindre de indkvarterede i at bevæge husværten til ”af egen lomme at udlevere de indkvarterede differencen af hensyn til helbred og husfred”(10/9).

De, der håbede på en hurtig fred, blev skuffede: ganske vist gik *Christian IX* allerede først i august med til at afstå hertugdømmerne, men fredsforhandlingerne i Wien syntes at gå i stå i detailforhandlinger om den nøjagtige grænsedragning og fordelingen af hertugdømmernes andel af den danske statsgæld og statsaktiver.

I takt med at forhandlingerne tabte fart og de nationalliberale aviser og rigsdagsmedlemmer i København lod skældsordene flyde mod freden, steg *Falckensteins* krav til jyderne. De danske embedsmænd i ”militærguvernamentet” blev den 20/9 erindret om, at de ikke længere havde noget som helst tjenstligt forhold til regeringen i København, men udelukkende var ansvarlige over for guvernøren *Vogel von Falckenstein*, som dagen efter måtte konstatere, at guvernementets økonomi var i en så bedrøve-

lig forfatning, at han var tvunget til at suspendere alle udbetalinger af pensioner og understøttelser som unødvendige udgifter. Den 22/9 dekreterede *Falckenstein*, at grundet den nærtforestående vinter og den i Jylland uophørlige blæst måtte han sikre sine soldaters sundhed ved at forhøje deres rationer, hvorfor det påhvilede værterne at tillave god og velsmagende frokost og middag og holde gæsterne rigeligt forsynede med brænde. Til gengæld måtte de, der havde rytteri indkvarteret, gratis beholde den dem tilflydende hestegødning. Taknemmeligheden var til at overse i Aarhus, hvor der nu var 1600 ekstra heste, hvorfor myndighederne desperat indskærpede borgerne at holde gaderne rene, da borgerne rent ud sagt var ved at blive skidt ud af deres egen by!

Hensynet til den vaklende økonomi ”tvang” guvernøren til den 26/9 at meddele, at fra 1. oktober ville alle varer, der indførtes i Jylland blive belagt med told, hvad der i praksis betød, at en toldmur afskar Jylland fra Fyn og Sjælland, mens der selvklaart var fri indførsel sydfra. Også farlige tanker holdtes borte, for af sjællandske aviser måtte kun *Illustreret Tidende*, *Berlingske Tidende* og *flyveposten*, som alle tilrådede fred, besiddes og læses, mens besiddelse af andre aviser udløste bøde eller fængsel. Den 27/9 blev alle næringsdrivende truet med, at såfremt de ikke straks ordnede deres mellemværende med besættelsesmagten, lukkede denne alle offentlige kreditter. I referater fra preussiske aviser kunne Aarhus Stiftstidendes læsere samme dag erfare, at Jylland først blev rømmet, når der var sluttet fred på så klare betingelser, at end ikke danskerne kunne snakke sig ud af dem! I de følgende dage kunne avisen meddele, at den preussiske regering erklærede, at de langsomme forhandlinger bar skylden for de hårde forholdsregler i Jylland, men at man håbede, *Falckenstein* kunne indgyde danskerne længsel efter fred, og den 30/9 fik guvernøren en tjenstlig ordre om at ”fravige sin hidtidige godmodighed og overbærenhed for i stedet at opfriske danskernes erindring om, hvad en fjendtlig okkupation betød.” Generalen var dog forud for sine ordrer, for i Aarhus var Komiteen for Sengerekvisitter ude at bede alle i og omkring Aarhus, der kunne undvære sengetøj, om at komme kvarterværterne til hjælp, da preusserne nu skulle have hver 1 halm-sæk eller madras, 1 lagen, 1 hovedpude, 1 overdyne eller 2 uldne tæpper. Endnu engang sejrede borgersindet, og komiteen kunne begynde at uddele sengetøj, mens de preussiske indkvarteringsmyndigheder stillede i udsigt, at under en overvintring skulle soldaterne selvklaart

have gode og rummelige værelser, idet man ville indrømme værten og hans familie at beholde et værelse at opholde sig i.

Forholdene i Jylland gik ikke upåagtet hen i rigsdagen, som fik en kort frist at sunde sig i, men den 12/10 meddelte *Falckenstein*, at finanserne var så dårlige, at han af hensyn til økonomien nedlagde det danske postvæsen og lod dets opgaver overtage af den preussiske feltpost, og dagen efter så han sig nødsaget til at reducere de danske forstmænds gager med 1/3 og bortsælge de danske skove på roden, indtil finanserne balancerede. Grev *Friis* af Frijsenborg kunne læse, at hans skovdistrikt kom under hammeren den 7-14/11. Var der noget, skovejerne hadede mere end tanken om *Falckenstein* og hans officerer på jagt

i deres skove, var det tanken om tyske tømmerbaroner på profitjagt i samme skove! Rygter begyndte nu at brede sig, om at freden var ved at blive sluttet, og den 31/10 meddeltes, at freden var under skrevet og Jylland ville blive rømmet inden for 3 uger. *Falckenstein* kvitterede prompte for fredsviljen ved at erklære, at alle hans dekretter om skovene, post-

Hornblæser med kompagnifane, samt to menige. De lyseblå kapper blev kun udleveret til de nyindkaldte, der blev kaldt "forglemmejer". Christian Würgler Hansen.

væsen og lønninger var sat ud af kraft indtil videre. Freden blev hasteratificeret den 7-9/10 af Folketing og Landsting, allerede den 2/10 tryglede Aarhus Stiftstidende i lederartiklen de ledende nationalliberale om at ikke at give deres personlige harme tilkende fra tingenes talerstole, da det var velkendt, at heftige taler derfra medførte repressalier mod Jylland. Preusserne forberedte afrejsen ved at sælge ud. Allerede den 3/11 bortauktioneredes i Aarhus 1000 flasker rødvin, 27.000 cigarer og 6.000 pund tobak, preusserne alligevel ikke kunne nå at gøre kål på under hjemrejsen, ligesom erobret dansk militærudstyr kom under hammeren: røde skilderkapper, lyseblå kavallerikapper, mørke feltkapper, lyse og mørke våbenfrakker, felthuer og andre militære beklædningsgenstande. De følgende dage trak preusserne sig ud af Nordjylland, også Aarhus garnison tog afsked, men blev afløst af tropperne nordfra i endnu større tal. Tyske blade berømmede kongen af Preussen for hans storsind, at han allerede lettede jydernes byrder, inden freden var officiel, men håbede, hans godhed ikke forlede danskerne til nye udflugter!(10/11)

De sidste preussiske tropper forlod Aarhus den 16/11, og borgerne kunne gøre deres tab op. To år senere fik byen af staten godtgjort 143,619 rigsdaler, 4 mark og 13 skilling. Jyderne fik dog allerede i november 1864 et plaster på såret, da *Falckenstein* skar igennem alt bureaukrati ved at returnere de midler, der var opkrævet til den preussiske hærs forplejning og som den ikke havde fået brugt, ialt 333.333 1/3 rigsdaler.

Aarhus så igen danske tropper den 1. december, da orlogsskibene Esbern Snare og Thurah bragte 150 dragoner og deres heste til byen. Mens folketing og landsting skændtes om ansvaret for krigen, drog *Christian IX* og kronprinsen på en rejse gennem Jylland for at vise solidaritet, idet majestæten forbød borgerne at modtage ham med overflødig pragt. Rejsen genrejste tilliden til kongen. Aarhusianerne bød velkommen med en æresport med bønnen "Dig styrke konge Guds hånd, dig lede hans visdoms ånd. Gid kærlighed hos dig bygge, Guds nåde tronen betrygge!" Kongen kvitterede med ordene, at han håbede, der på hans grav

måtte stå, at intet hjerte slog varmere end hans for Danmark.

Trods krigen skaffede handlende julevarer frem til billig pris, og borgerne fandt penge frem. Øjenepidemien var dog ikke sådan at slå ned, især ikke hos børnene. Den 5/12 måtte øvrigheden lukke Katedralskolen og sende eleverne på forlænget juleferie, ligesom alle andre skoler og fabrikker fik ordre om at hjemsende ethvert barn med tegn på øjensygdom. Bodenhoff mindes: "Stadslægen blev sendt til skolerne for at undersøge tilstanden. På trapper og gange stod de raske og syge og ventede på at komme ind. De raske gned øjnene med knoerne eller brugte sand, til øjnene blev så røde, det var en lyst. Der indvandedes så lang en juleferie, som ikke i mands minde er set" (Bodenhoff s. 170) ■

Noter

7. I de østrigske besættelseszoner havde danskerne fordel af, at Danmark og Østrig havde samme nationalfarver, da overvige slesvig-holstenerne, der begik overgreb mod rød-hvide farver, ofte oplevede, at østrigske soldater uden hensyn til egen nationalitet tog fornærmelsen af de rød-hvide farver som en blodig personlig fornærmelse og straks udløste en afklapsning.

8. Preusserne ignorerede nationalfarverne. I Slesvig-Holsten derimod havde dansk gendarmeri ofte takseret det at bære hertugdømmernes farver til at give bæreren en syngende lussing. Under den amerikanske borgerkrig plejede officerer i besat område at advare om, at dersom de unge damer bar deres nationalfarver på brystet, skulle de huske, at soldaterne havde ordre til straks at bemægtige sig enhver position, hvor fjendens farver vejede.

9. Aarhusianerne havde en vis trøst i, at de i Aarhus Stiftstidende kunne læse, hvordan slesvig-holstenerne fik deres sag for, da preusserne i hertugdømmerne fordrev de tyske forbundstropper, gennembankede og afskedigede rabiate slesvig-holstenerne og lod forstå, at hertugdømmerne kunne glemme alt om selvstændighed, og at preusserne var dybt skuffede over deres utaknemmelighed. Aarhus Stiftstidende kunne slutte året 1864 med 21/12 at meddele, slesvig-holstenerne nu kvad en ny vise Lieber dänisch als preussisch dog kun når de vidste sig fri for hårdtslående preussiske tilhørere.

Litteraturliste:

Aarhus Stiftstidende årgang 1864, Aarhus 1864, ved citaterne er datoen bragt.

Aarhus under Occupationen 1864, anonym (Marcus Wildman) trykt i Aarhus 1864 hos P. Nielsen (Occupationen)

E. Bodenhoff: Mellem Venner og Fjender, Erindringer og Breve fra 1864, København 1897 (Bodenhoff)

Jan Ganschow, Olaf Haselhorst, Maik Ohnzeit: Der deutsch-Dänische Krieg 1864, Vorgeschichte, Verlauf, Folgen, Ares Verlag, Graz 2013

Helge Kroon & Knud Rasmussen: Paradoxet: 4. Division. Kochs forlag, Kalundborg 2006

H.L. Møller: Krigen 1864 i samtidens digtning, Gad, København 1913 (Digtning)

Sune Wadskjær Nielsen: Det danske rytteri. De sidste Krige til hest, Rødovre 2013

Jakob Kidde Sauntved, Jakob Eberhardt: 1864, Jyllandspostens Forlag, Aarhus 2006

Gerd Stolz: Mit der Kaisers Armees und Marine 1864 nach Schleswig-Holstein, Husum 2006 (Kaisers Armees)

John Christensen & Henrik Stevnsborg, 1864, Fra helstat til nationalstat, 1998, Forlaget EMIL, Fårevejle

Tom Buk-Swienty, 1864 i billeder, 2012, Gyldendal, København

Hærens historie

Da Kalmarkrigen var overstået i 1614, stod det klart for Christian 4., at det var besværligt at samle soldater i forbindelse med krig. Kalmarkrigen var i høj grad blevet ført med hvervede landsknægte, der var dyre og ikke altid pålidelige. Der var behov for at gennemføre en hærreform, hvor Danmark i lighed med andre stater i Europa oprettede permanente, statslige hære. Kongen udstedte derfor en befaling om oprettelse af to udskrevne kompagnier under henholdsvis Skånske og Jyske Regiment.

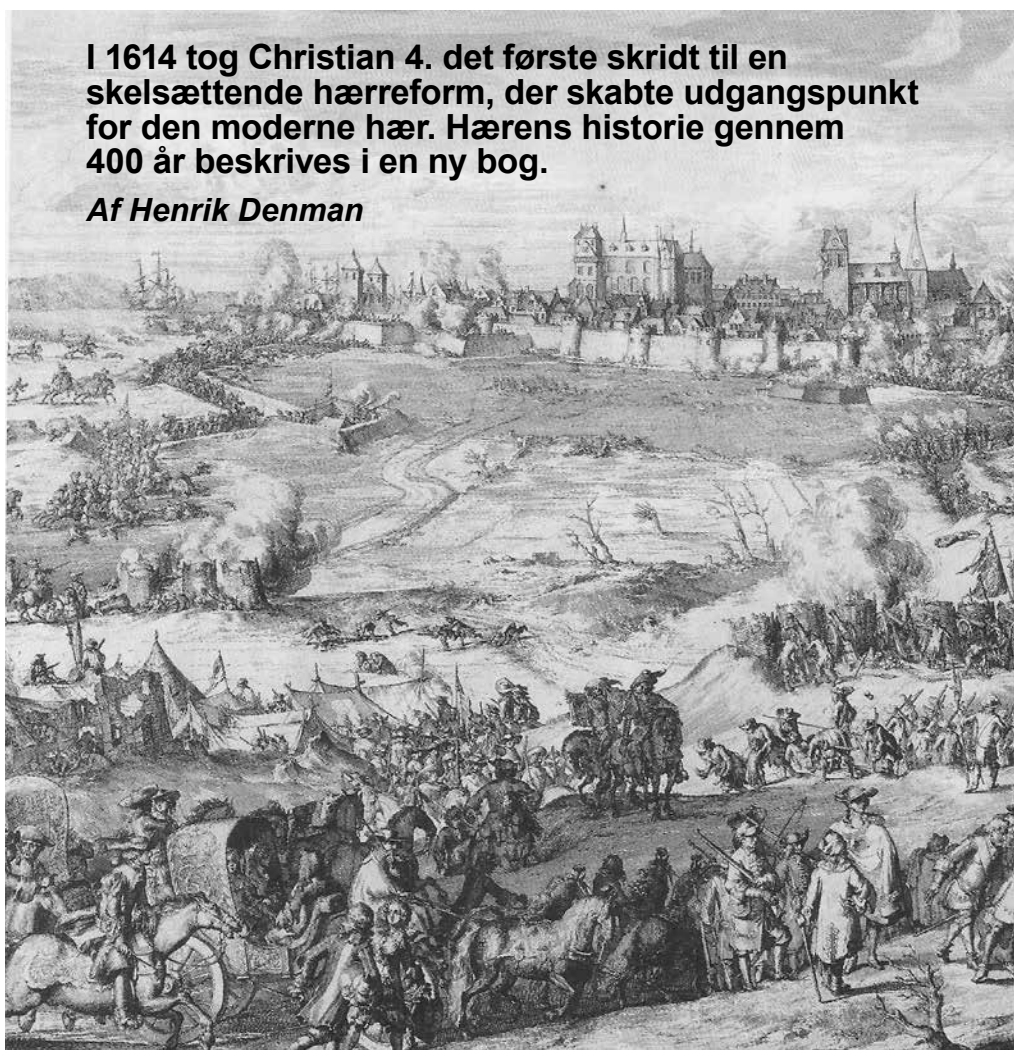
Hermed var grundstenen lagt til den hærordning, vi kender i dag med en nationalt opstillet, udrustet og uddannet militærorganisation under regentens kommando. Det er således 400 år siden, at den permanente statslige hær blev grundlagt, og det er anledningen til udgivelsen af det nye værk, "Hæren - 400 års danmarkshistorie", skrevet af Jens Ole Christensen og Rune Holmeå Iversen, der begge er museumsinspektører ved Tøjhusmuseet.

Statens opgave

Baggrunden for kongens hærreform var den voldsomme uro og længerevarende krigsperiode i begyndelsen af 1600-tallet med en rivalisering i Norden mellem Danmark og Sverige. Danmarks dominans i Østersøregionen blev anfægtet af Sverige, og allerede i løbet af Christian 4.'s regeringstid blev Hæren, Flåden og fæstningsforsvaret udbygget og udviklet. Tøjhuset fra 1598 skulle således være Hærens base og rummede de hastigt voksende statslige beholdninger af artilleri, skydevåben og blankvåben, som skulle bruges ved opstilling af en hær og til at udruste flåden og fæstningsforsvaret. Det nye var, at det blev statens opgave at udruste soldaterne, hvilket var et stort skridt i den militære modernisering.

Fodfolk over kamp fra feltbefæstet stilling i begyndelsen af 1900-tallet. Foto, Tøjhusmuseet.

I 1614 tog Christian 4. det første skridt til en skelsættende hærreform, der skabte udgangspunkt for den moderne hær. Hærens historie gennem 400 år beskrives i en ny bog.

Af Henrik Denman

Artilleriet blev i denne periode Hærens tredje våbenart ved siden af infanteriet og kavaleriet.

Historien om Hæren gennem 400 år viser, at der er en nøje sammenhæng mellem Hærens resultater, de opgaver, der stilles, og de rammer, som Hæren tildeles med hensyn til personel, materiel og forberedelsestid.

Danmark blev involveret i Trediveårskrigen. Christian 4.'s nederlag svækkede landet alvorligt, mens Sverige blev styrket. Selv om den danske økonomi lå i ruiner, skete der en udbygning af hæren. De udskrevne infanteriregimenter i Danmark blev genordnet i tre store regimenter: Jyske, Sjællandske og Skånske Infanteriregiment.

Militær styrke

I 1660 kom Frederik 3. på tronen og indførte enevælden, der samlede al magt og al politisk og militær ledelse hos kongen. Det blev samtidig indledningen til en modernisering af både stat og militær, og Danmark blev i anden halvdel af

1600-tallet en af Europas stærkest rustede stater set i forhold til folketallet – en position, der varede til ind i begyndelsen af 1800-tallet.

Der blev lagt stor energi i at genopbygge og modernisere flåden og fæstningsforsvaret, hvorimod der mere var tale om at stabilisere Hæren med vægt på at bevare enhedernes kadre i form af befalingsmænd og materiel, hvilket gav mulighed for en hurtig opbygning. Flåden og Hæren blev udbygget, og der blev oprettet enheder med hvervede soldater, der var soldater på fuld tid, og kongen etablerede det, der svarer til et krigsministerium og en militærledelse af generaler.

Fra slutningen af 1600-tallet skete der på baggrund af den våbenteknologiske udvikling og taktisk nytænkning en betydelig professionalisering af krigsførelsen i Europa. Den hidtidige "mestrelære" for officerer blev afløst af formel uddannelse. I 1713 blev der oprettet en officersskole, Landkadetakademiet, der skulle uddanne drenge til senere at blive officerer.

gennem 400 år

I oktober 1675 indledtes en dansk belejring af fæstningen Wismar, der var et af de stærkeste svenske støttepunkter i Nordtyskland, og den 13. december blev stormen iværksat fra alle sider. Hovedangrebet kom fra syd, hvor fæstningens kaste, hjørnestenen i forsvaret, blev erobret som det første. Efter forhandlinger overgav fæstningen sig næste dag Kobberstik, ca. 1675, Romeyn de Hooghe, Det Kongelige Bibliotek.

Nordisk kold krig

Danske soldater spillede en rolle i udenlandsk tjeneste i perioden 1689-1713. Som led i en aktiv alliancepolitik udlejede man de danske korps til allierede magter. Der var tale om forbløffende store enheder. I slutningen af 1600-tallet udlejede Danmark et korps på 7.000 kavalerister og infanterister fra Livgarden til England, og i begyndelsen af 1700-tallet var 10.000 danske soldater i tjeneste i Englands krig mod Frankrig.

Fra slutningen af 1600-tallet blev magtbalancen mellem Danmark og Sverige genoprettet, og Christian 5. gennemførte en modernisering af Hæren, staten og skattesystemet. Forholdet til Sverige vedblev at være anstrengt, de to lande deltog i en konstant styrkeprøve og holdt hinanden i et jerngreb af våbenkapløb og alliancer med andre stormagter. Der var nærmest tale om en nordisk kold krig.

Efter tabet af Norge ved freden i Kiel og opdelingen af Europa i 1815 fulgte en forholdsvis fredelig periode, der blev afløst af uro over hele Europa opflammet af revolutionære nationalistiske bevægelser. Danmark blev involveret i de tyske krige med nederlaget i 1864, og med afsæt i nederlaget begyndte en modernisering af Hæren, der var koncentreret om forsvar af hovedstaden for at kunne bevare de statslige institutioner længst muligt i tilfælde af krig.

Nato-allieret

Efter Anden Verdenskrig var den nye verdensorden præget af to altdominerende stormagter, hvor det var umuligt at stå alene. Danmark kom med i Nato, og under Den Kolde Krig stillede Nato store krav til en militær opbygning, der skete med en væsentlig våbenhjælp fra ikke mindst USA. En væsentlig del af bogen omhandler de dramatiske koldkrigsår som Nato-allieret og den nyeste historie med internationale opgaver og moderne krigsførelse.

- 400 år med krige
- 1615 Kejserkrigen
- 1643 Torstenssonskrigen
- 1657 Første Karl Gustav-krig
- 1658 Anden Karl Gustav-krig
- 1675 Skånske Krig
- 1709 Store Nordiske Krig
- 1701 Første Englandskrig
- 1803 Napoleonskrigene
- 1807 Anden Englandskrig
- 1848 Første Slesvigske Krig
- 1864 Anden Slesvigske Krig
- 1914 Første Verdenskrig
- 1939 Anden Verdenskrig
- 1992 Balkankrigene
- 2002 Afghanistankrigen
- 2003 Irakkrigen

Det er prisværdigt, at forlaget har ønsket at udgive bogen om Hærens historie siden 1614, der orienterer sig mod den brede læserskare med fortrinlige illustrationer og oversigtskort. Det er et værk, hvor det lykkes på fornem vis at beskrive Hærens udvikling og betydning, de mange krige og slag og strategiske overvejelser, men hvor man savner at få bragt personer på flere niveauer ind i historien.

Illustrationerne er taget fra bogen.

Jens Ole Christensen og Rune Holmeå Iversen:
Hæren - 400 års danmarkshistorie.
G.E.C. Gads Forlag, København 2014.
336 sider. 349,95 kr.

Garder i Livgarden til Fods og Grenader i Grenaderkorpset. Tegninger, 1728, af E.C. Worgewitz, Infanterie de Roy de Dannemarc, Tøjhusmuseet.

Panserinfanteri sidder af pansret mandskabsvogn M113. Mandskabsvognen blev sammen med kampvognen ryggraden i den pansrede hær. Foto, Tøjhusmuseet.

Eugène Lelievre

in Memoriam

Af Ivan M.C.S. Elsmark

Den kendte franske kunstmaler og militærtegner Eugène Lelievre er gået bort. Gennem næsten et århundrede har han utrætteligt virket som maler, tegner og modellist. Hans kunstneriske talent omfattede ikke blot uniformstegninger, parade- og slagbilleder, men derudover en bred palet. Denne spændte fra hippologiske studier, jagt- og naturscener, billeder fra Paris, illustrationer til bøger og billeder for børn til reklametryk, pin-ups og galante scener i pastel. Det var også hans levebrød. Eftertiden vil have svært ved at få en oversigt over denne kunstners enorme produktion, da han, foruden sit eget navn, signerede med forskellige pseudonymer (Delagorse, De Marcillac, Laurent, m.fl.).

Men det er som maler af historiske uniformer han med rette har vundet en særlig berømmelse blandt uniformologer og samlere. Mange vil nikke genkendende til hans billeder, der altid stråler med liv og bevægelse. Gennem bekendtskabet med uniformforskeren kommandant E. L. Bucquoy indgik han fra 1941 til 1950 i redaktionen af tidsskriftet *Le Passepoil*, og leverede mange tegninger dertil såvel som til Bucquoy's serie *Les Uniforms du Premier Empire*. Således bidrog han med en kreds af ligesindede kunstnere som Rousselot, Benigni, Boisselier og Toussaint, til at popularisere

uniformsinteressen både i Frankrig og udlandet.

Blandt hans uniformologiske arbejder skal nævnes de 60 plancher i serien *Cimier* som han udførte gennem årene 1986-90, nogle 100 plancher i serien *La Gravure Française*, og mange illustra-

tioner til *La Sabretache*, *Le Briquet*, *Chasseur français* og andre tidsskrifter. Enhver samler vil nikke genkendende til hans uniformstegninger til de bekendte *Historex* figurer, og han var fra begyndelsen til 1982 deres skabende kraft og kunstneriske "fader". Han animerede foreningen *Les Amis d'Historex* og skal med selvfølelse have sagt: "Histories, c'est moi!".

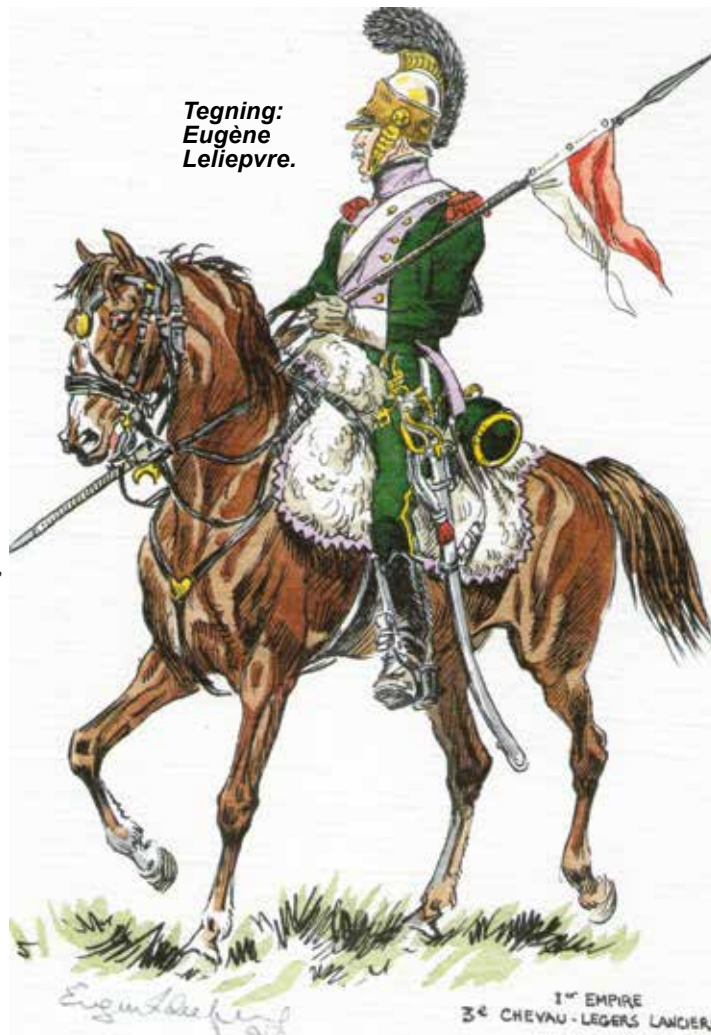
En særlig interesse havde han i fremstillingen af over 300 store modelfigurer, til hvilke hans hustru, med historisk nøjagtighed, syede uniformer. Heri så han et hjælpemiddel til at kunne gengive i sine tegninger personer og heste i livagtige og korrekte stillinger. Men disse enestående pragteksemplarer vakte også stor interesse i samlerkredse, og fandt i tidens løb deres vej til velhavende samlere.

Gennem 15 år sammenarbejdede Lelievre med det franske marinemuseum i Paris, for hvilket han fremstillede et stort antal dioramaer.

Ligeledes udstillede han sine malerier ved hærens kunststillinger (*Salon des peintres officielles de l'Armée de terre*) og blev allerede i 1951 udnævnt til officiel fransk militærmaler. Denne hæderstitel giver udvalgte kunstnere medlemskab af hærens historiske tjeneste og ret til at bære uniform med æresrang som kommandant (major). Han var ligeledes æresmedlem af samlerforeningen *Le Briquet* og modtog over årene mange udmærkelser, blandt andre akademiets ordenstegn i 1958, byen Paris' hædersmedalje i 1988 og udnævntes til ridder af Æreslegionen i 1998.

Eugène Lelievre nød et langt og aktivt liv som kunstner og deltog i mange udstillinger. Desuden var han en ivrig rytter, men handikappet med døvhed fra sin militærtjeneste, foretrak han frem for alt freden i sit atelier. Han var født i 1908 og døde den 19. november 2013 i den bemærkelsesværdige høje alder af 105 år. *La Sabretache* udgav i 1991 en artikel med hans erindringer,

og i 2007 skrev hans barnebarn Sylvie Lelievre Botton biografien *Eugène Lelievre, Une vie de peintre*. Han vil blive husket som en sand kunstner og uniformskender, der gennem sine billeder fortsat vil begejstre unge og gamle overalt i verden. ■

Tegning:
Eugène
Lelievre.

Christiansø i Napoleons- krigens frontlinje

Englænderne ønskede ikke blot at stoppe nogle frække kaper i Østersøen. Der var i høj grad også storpolitik på spil, da englænderne i september 1808 angreb fæstningen på Christiansø

Den 19. oktober 1808 besluttede den britiske viceadmiral sir James Saumarez på sit linjeskib i den svenske flådehavn Karlskrona at udføre en ordre, udstedt af Admiralitetet i London. Han havde kommandoen over den engelske Østersøflåde, og ordren gik på at iværksætte et angreb på Christiansø. Få dage senere, den 24. oktober, åbnede engelske flådefartøjer ild mod Christiansø i det værste angreb, englænderne forrettede mod nogen dansk-norsk besiddelse efter Københavns bombardement.

Den anden Englandskrig i 1807 er grundigt beskrevet i faglitteraturen. Krigen fik imidlertid et efterspil, da den efterfølgende kystkrig mod Storbritannien eskalerede til større sammenstød i danske farvande. Et af dem var det engelske bombardement af Christiansø i oktober 1808, og det er netop det angreb og optakten hertil, som er emnet for historikeren og journalisten Rasmus Voss' bog "Krigen ved verdens ende. Christiansø 1806-1808".

Øen modstod de mange tons bomber, den engelske eskadre i løbet af en dag sendte mod fæstningen, og da englænderne ikke fik gennemført deres forehavende, sejlede de bort.

Christiansø blev en front i Napoleonskrigen, fordi de fleste havne på kontinentet blev lukket i løbet af 1807 i takt med, at de franske hære marcherede frem. Østersøen blev en slagmark for den økonomiske krigsførelse mellem Frankrig og Storbritannien og et af de betydeligste operationsområder for den britiske flåde.

Stor betydning

For Storbritannien var en fri adgang gennem Østersøen af største betydning. Hvert år tog flere tusinde engelske handelsskibe turen til og fra Østersøhavnene for at handle, og den vigtigste last, der kom herfra, var udstyr til den britiske

Kanonbåde erobrer en engelsk orlogsbrig, malet af Christian Mølsted. Statens Forsvarshistoriske Museum.

flåde. Hvis britiske handelsskibe blev forhindret adgang til Østersøen, eller havnene blev lukket, ville Englands vigtigste forsyningslinje udtørre. Den situation ville den britiske regering ikke tillade.

Problemet i Østersøen blev gennem 1807 forværret, da Christiansø blev en af Danmarks vigtigste baser for fændensivoldske kaper. Fæstningen på Christiansø blev fyldt med erobrede engelske handelsskibe, og derfor blev Christiansø en central brik i Napoleonskrigenes spil om Østersøen.

I efteråret tillod den danske regering kapervirksomhed i de danske farvande ved at udstede kaperbreve. Kapervirksomheden sigtede mod at skade Storbritannien. Englandskrigen 1807-1814 kaldes af samme grund også for kaper- og kanonbådskrigen, som Rasmus Voss kalder en af de mest myteomspundne epoker i dansk søkrigshistorie.

Rasmus Voss er en god fortæller med et fint overblik over det væld af trykte og

især utrykte kilder fra danske, svenske og engelske arkiver, som giver et fascinerende indblik i den dramatiske og skelsættende periode, bogen omhandler. Det er historien om en fæstning, der op gennem 1700-tallet var forfaldet og siden slutningen af århundredet praktisk taget havde været under afvikling. Forfatteren fremlægger et væld af detaljer om begivenheder og personligheder på Christiansø og i Østersøen i perioden, men han formår også fint at sætte dem ind i den store danske og europæiske historie.

Bogen er skrevet som første del af et værk i to dele. Denne første bog omhandler perioden 1806-1808 og samler sig om den kapervirksomhed, der blev drevet fra fæstningen på Christiansø, og som kulminerede med det engelske angreb i 1808. Andel del, som er under forberedelse, vil dække perioden, der fulgte efter angrebet, beskrive livet på øens fæstning og afdække de konflikter, brudflader og beboernes liv og hverdag, der senere var med til at udløse det myteri, som fandt sted på fæstningen i 1809.

Rasmus Voss konkluderer, at Christiansø klarede angrebet med både held og dygtighed. Fæstningens besætning havde forsvaret sig tappert ved brug af kanonerne, men de engelske linjeskibe ville let have kunnet sætte Christiansøes batterier ud af spillet. Forfatteren redegør for, hvorfor det ikke skete. ■

**Rasmus Voss:
Krigen ved verdens ende.
Christiansø 1806-1808.
Sohns Forlag 2012.
429 sider. 349 kr.**

Kanon på bakken på Frederiksvø. Foto af Rasmus Voss.

Nye bøger
Af Henrik Denman

Militærkøretøjs Klubben

Forfatteren, der er sekretær og redaktør i Militærkøretøjsklubben, skriver om interessen for historiske militærkøretøjer.

Af Kim Hansen

Ude i den store verden er Danmark blandt andet kendt for, at hvis 2 mennesker deler en interesse eller holdning, ja så stifter de en forening. Mon ikke lidt af det samme gjorde sig gældende for 6 år siden, hvor en lille kreds af nordjyder delte den samme passion for militær(veteran)køretøjer og fik den tanke, at de da måtte formalisere det lidt – og så var Militærkøretøjsklubben pludselig en realitet.

Hvad de samme nordjyder nok ikke lige havde set komme var, at de havde ikke så få lidelsesfæller udi hele landet. Således blev medlemsnummer 100 tildelt sidste år, og medlemstilgangen er konstant stigende.

Men hvad er det lige, der lokker såvel unge som gamle af begge køn til at melde sig ind i en klub, der beskæftiger sig med noget, som de fleste vil betegne som gammelt skrot?

Det er et meget svært spørgsmål, og der gives ikke noget entydigt svar. Men en udbredt interesse for historie er et

En ægte Willys Jeep er et sikkert hit blandt jubilarene, når Militærkøretøjsklubben udstiller på kaserne. Foto: Christian Laursen.

gennemgående træk. Primært 2. Verdenskrig, hvorfra de fleste af køretøjerne i klubben kommer fra, men også køretøjer fra den kolde krig er rigt repræsenteret. Det er jo ikke nok at have en Dodge WC51 fra 1942 i fin og kørende stand. Nej, man har selvfølgelig nøje studeret køretøjets historie og kender alt til produktionsdata og forskellige versioner, og navnlig hvor de har set aktion under krigen og senere. Og det stopper jo ikke med det. Til ethvert køretøj hører utallige løse effekter, som er med til at give

den perfekte historiske gengivelse. Alt fra replikavåben, jerrycans, gamle ammunitionsbatterier, colafasker til canvas rygsække og vanddunke fuldender det visuelle indtryk.

Selvfølgelig er skruearbejdet også en meget vigtig del af aktiviteterne. Det er meget tilfredsstillende at finde en GMC CCKW, der har tilbragt 20 år udendørs på en norsk ødegård, og få den reddet til Danmark og bragt tilbage til fordums pragt. Udfordringen

Militærkøretøjsklubbens udstilling af WW2 køretøjer og udstyr til GHRVPK Åbent hus arrangement. Foto Kim Hansen.

i at finde reservedele, originale som nye, selv fremstille dele, finde de originale tekniske manualer og efterhånden få en kæmpe indsigt i hele køretøjets tekniske indretninger er en stor tilfredsstillelse. Det er her, at Militærkøretøjsklubben spiller en vigtig rolle, for der er altid hjælp at hente. Medlemmerne deler gerne viden indbyrdes – det er jo ligesom hele grundideen. I mange egne af landet mødes man til fælles skrueaftener og gensidig hjælp. Der drikkes kaffe, arbejdes og fortælles historier i godt selskab.

Man mødes også på Facebook, hvor der er en livlig debat omkring en masse relevante emner og udveksling af tips og tricks samt handel med alt fra vandpumper til lastbiler. Vores facebookside er også åben for ikke-medlemmer – i det hele taget gør vi meget ud af at fremstå som en åben klub, hvor alle er velkomne.

Køretøjerne vises frem

Alle samlere elsker at dele deres passioner, og i Militærkøretøjsklubben benytter vi enhver lejlighed til at vise køretøjer og udstyr frem og fortælle om det til alle, der har interesse og gider lytte – også selv om interessen til tider i højere grad kan tilskrives almindelig

høflighed. Derfor stiller Militærkøretøjsklubben gerne og ofte op til 4. maj-optog, museumsevents, kulturnat, flystævner, stumpemarkeder og almindelige veteranbilstævner, hvor vi blander os med ”chrom og lak”-bilerne og ofte tiltrækker stor opmærksomhed.

Et helt sikkert hit er jubilæumstævnerne på landets kaserner, hvor ældre danske Jenser genser de køretøjer, der var aktive i deres tjenestetid tilbage i 50-60’erne. Her kommer rigtig mange gode soldaterhistorier frem, og så er det bare med at

lytte. Det er jo en del af klubbens virke – at indsamle og formidle viden om køretøjerne og deres historie.

Af historiske mærkedage er 4. maj nok den dag, der tiltrækker flest køretøjer. Rundt omkring i landet samles store og små grupper af køretøjer, pyntet op med Dannebrog. Herefter besøges lokale mindesmærker med tilhørende kransnedlæggelser og ofte i samarbejde med andre foreninger.

Alle køretøjer er i privat eje blandt medlemmerne. Militærkøretøjsklubben ►

Militærkøretøjsklub medlemmer på tur på den jyske vestkyst – i passende historiske omgivelser. Foto: Bjarne Madsen.

Militærkøretøjsklubben

som forening ønsker ikke at eje noget, da det erfaringsmæssigt kan give problemer, og der er nok af eksempler på, at splid omkring materiel har ødelagt ellers gode foreninger. Men det betyder så absolut ikke, at man partout skal eje et køretøj for at være medlem. Absolut ikke. Mange er med alene for at nyde arrangementer og give en hånd med og indsnuse atmosfæren, og ad den vej bidrage positivt til klubbens aktiviteter. Alle er lige velkomne, køretøj eller ej. Blot man har viljen og interessen, så skal man nok få olie på fingrene alligevel. Der er flere informationer på www.milkclub.dk.

Imodsætning til hvad mange tror, behøver denne hobby ikke at koste en formue. Udbuddet af køretøjer - selv de gamle køretøjer fra 2. Verdenskrig - er forholdsvist stort, og priserne retter sig selvfølgelig ind efter det. En velholdt Willys Jeep fra krigsårene kan dog nemt handles på den dyre side af 100.000 kr. og kommer op i et leje, hvor almindelige veterankøretøjer sædvanligvis handles. Men er man lidt om sig, kan man finde en kørende GMC-lastvogn fra 2. Verdenskrig i f.eks. Norge til 15.000 kr. Dertil kommer selvfølgelig omkostninger til hjemtransport og efterfølgende istandsættelse og syn samt nummerplader. Inden for rigets grænser kan man forholdsvis nemt finde de såkaldte Dodge Powerwagons, som det danske forsvar betjente sig af i 50'erne og fremover til 10.000 kr. I det hele taget udbydes der jævnlige køretøjer her i landet og rundt omkring i Europa. Hvorom alting er, behøver det ikke at være dyrere end at samle på frimærker, dyrke sejlsport eller spille golf.

Reparation af køretøjerne

En anden myte, som ikke ofte nok kan

Militærkøretøjsklubbens deltagelse ved 4.maj højtidelighed i Sønderjylland.
Foto: Henrik Klitskov Jensen.

manes til jorden, er, at man som minimum skal være mekaniker for at holde et gammelt grønt køretøj kørende. Det vil nok gøre det nemmere, men er bestemt ikke en betingelse. De gamle køretøjer er helt bevidst opbygget meget enkelt og servicevenligt. Især amerikanerne havde en fantastisk evne til at konstruere køretøjerne, så de lod sig reparere i felten af personer uden større teknisk baggrund og med et minimumskrav til reservedele og værktøj (keep it simple!). Med de amerikanske køretøjer fulgte desuden manualer på flere hundrede sider, der med stor grundighed og med mange illustrationer i detaljer beskriver, hvordan alle reparationer udføres, samt forebyggende vedligehold og drift af køretøjerne. Et kapitel om, hvordan man destruerer køretøjet mest effektivt, mangler da heller ikke. Disse manualer kan man i dag have stor glæde af, da de for de fleste vedkommendes frit kan downloades fra nettet eller købes originalt. Hvad man ikke kan finde i disse manualer, kan man sikkert finde på diverse hjemmesider og især fora på internettet eller gennem klubkammerater. Så knowhow kan man sagtens erhverve

sig blot ved hjælp af et par museklik og lidt engelskkundskaber - uanset om man er skolelærer, skomager eller pilot.

Så er der det med pladsen. Et opvarmet værksted med lift og smøregrav vil være ideelt, men igen, mindre kan sagtens gøre det. Min første GMC-lastvogn stod under åben himmel i indkørslen til mit hus i et almindeligt parcelhuskvarter. Her gik jeg i al slags vejr i mange måneder (til naboers undren) og fik klargjort køretøjet til syn. Når der ikke blev arbejdet, blev en presenning rigget til. Det var koldt til tider, men frisk luft har ingen taget skade af. Til alt held fandt jeg vinteropbevaring i en nærliggende landejendom, hvor nogle klubkammerater i forvejen havde lejet sig ind. Der var ikke lys, strøm eller fast gulv, men et nogenlunde tæt tag. Om sommeren holdt jeg nu af at have GMC'en stående i indkørslen, så man hurtigt kunne snuppe sig en køretur eller skrue lidt på den. Så hvis man da ikke ligefrem bor på Rådhuspladsen i København, bør det være muligt at finde et passende sted til værksted og opbevaring i nærheden af ens bopæl. Har finanskrisen ikke været godt for noget andet, har den i det mindste øget udbuddet af ubenyttede industrilokaler og landbrugsejendomme, der ofte kan lejes for rimelige penge.

Værktøj kommer man ikke uden om

Mange rynker lidt på næsen af det værktøj, som kan købes i lavpris-markeder. Men til hobbybrug kan det i mange tilfælde være lige så godt som professionelt værktøj. De færreste skruer jo på køretøjet 8 timer hver dag. Svejseværk, drejebænk, måleudstyr og lignende er også rart at have, men er pladsen eller økonomien ikke til det, så kan man med fordel bruge sit netværk eller høre i klubben, om der ikke er nogen, der kan træde hjælpende til. Det er der som regel.

Så har man den her lyst til at eje et historisk militærkøretøj, så er der ikke

Fighter wing Skrydstrup. Willys Jeep med en B17 "Flying Fortress" i baggrunden. Foto Uffe Lyngholm.

Studenterkørsel med en GMC CCKW fra 1943.
Foto Kim Hansen.

Technical Manual fra 1943 til en GMC CCKW lastvogn.

rigtig nogen god undskyldning for ikke at se at komme i gang – der venter mange spændende oplevelser med at udleve den hobby. Men når det nu er sagt, så vil jeg da ikke undlade at nævne nogle meget gode alternativer.

Ildsjæle i forsvaret

Den stigende interesse for historie, som man heldigvis noterer sig i disse år, har også slået igennem i forsvarets rækker. Det siger sig selv, at der rundt omkring på landets kaserner har hobet sig en del køretøjer og udstyr op, som af den ene eller anden grund ikke er blevet bortauktioneret eller destrueret. Nogle har stået udendørs, mens andre har ført en hensygnende og mere eller mindre glemt tilværelse i depoter. Med fare for at glemme nogen, vil jeg lige nævne 4 rigtig gode initiativer, der er udsprunget af nogle ildsjæle inden for forsvaret, der har kunnet se perspektivet og vigtigheden af at bevare og formidle denne side af vores historie. Alle foreninger er åbne for frivillige hjælpere uden tidligere eller nuværende tilknytning til forsvaret, så det er også en oplagt mulighed for at snuse lidt til denne hobby. Der er altid brug for hjælpende hænder af den ene eller anden art.

Jydske Dragonregimentets Veteranpanserforening (JDRVP) i Holstebro blev tidligt i 2004 stiftet af en gruppe lokale entusiaster. På det tidspunkt var foreningens grundlæggende formål afgrænset til at forsøge at indsamle, restaurere og bevare køretøjer, som havde været i tjeneste ved Jydske Dragonregiment efter 1945. Senere er dette udvidet til også at omhandle køretøjer, som har været benyttet af øvrige jyske og fynske kamptropper.

Aalborg Kaserners Veteran Panser og

Køretøjsforening (AKVVK) har til formål er at indsamle, restaurere, vedligeholde og bevare militærhistorisk materiel, samt formidle dets historie - herunder specielt bælte-, hjul- og hestekøretøjer, samt andre effekter, der i tidens løb har været i brug ved Aalborg Kaserner.

Hærens Kampskoles Køretøjs Historisk Samling, Oksbøl Museum, er Danmarks største samling af militære panserkøretøjer og andre effekter, der har forbindelse til panservåbnets udvikling i det danske forsvar. De pansrede køretøjer har alle været i anvendelse i den danske hær i perioden fra 1945 til d.d. Kampvognsudstillingen indeholder et eksemplar af alle de kampvogne, der har gjort tjeneste i den danske hær siden 1945. Ud over kampvogne indeholder museet også diverse historiske våben og uniformer.

Gardehusarregimentets Veteran Panser- og Køretøjsforening (GHRVPK) ved Næstved tæller i dag over 500 medlemmer. Her arbejder man med at indsamle, restaurere, vedligeholde og bevare gammelt militærhistorisk materiel, herunder panser og køretøjer, der i tidens løb har været i brug ved Gardehusarregimentet, Sjællandske Livregiment og Danske Livregiment.

Militærkøretøjsklubben deltog i år med køretøjer på befæstningsdagen i Gladsaxe Fort. Foto: Finn Hillmose.

Interesse for militærhistorie

Der er talrige andre danske foreninger og museer med interessefællesskaber, som det nok vil blive for omsigribende at komme ind på. Men som nævnt er interessen støt stigende, og der er derfor taget initiativ til at lave en paraplyorganisation omkring alle foreninger med interesse i dansk militærhistorie.

Danske Hærhistoriske Museer (DHM), hvor også Militærkøretøjsklubben er medlem, blev dannet i 2011 som interesseorganisation bestående af foreninger, myndigheder, institutioner og virksomheder, der arbejder for at fremme bevarelse af den danske hærs historie. Gennem fortællingen om den danske hær skabes forståelse for hærens udvikling og tradition og dermed for dens nutid.

Som det vil fremgå, er interessen for gamle grønne køretøjer og udrustning ikke længere forbeholdt en snæver kreds af historie- og teknikkørder, men er efterhånden en i store kredse udbredt interesse. Ud over at vi selvfølgelig har det sjovt med vores aktiviteter, mener vi også, at vi bidrager positivt til at bevare og ikke mindst formidle et vigtigt stykke militærhistorie. ■

Links:

Militærkøretøjsklubben: www.milklub.dk
 Danske Hærhistoriske Museer
 DHM: www.haermuseer.dk/
 Gardehusarregimentets Veteran Panser- og Køretøjsforening: www.ghrvpk.dk
 Aalborg Kaserners Veteran Panser og Køretøjsforening www.akvpk.dk
 Hærens Kampskoles Køretøjs Historisk Samling: www.pansermuseet.com

YouTube links:

Militærkøretøjsklubben Præsentation: www.youtube.com/watch?v=-j-SIUx3obk
 Militærkøretøjsklubben samt GHRVPK Vordingborg Kaserne Arrangement: www.youtube.com/watch?v=005Dc5SNcHc

Første Verdenskrig i Østafrika

SMS Königsberg
ses her i Dar es Salaam,
Tanzania.

Opdateret udgave af en bog om krigen i Østafrika.

Af Steen Jensen

Edwin Palmer Hoyt (5.8.1923 – 29.7.2005) er tidligere udenrigs-korrespondent på Denver Post og TV stationen ABC. Han har udgivet over 200 værker med hovedvægten på biografier og militærhistorie.

I år markerer vi 100 året for udbruddet af 1. Verdenskrig, og i den forbindelse er der kommet en række nye bøger på markedet, der på nye og forskellige måder behandler denne, den store europæiske katastrofe.

I mængden af bøger er der også blevet plads til et par enkelte genudgivelser, herunder en interessant og læseværdig dansk oversættelse af amerikaneren Edwin P. Hoyts bog om krigen i Østafrika.

Troels Thomsen har på forlaget Radius udgivet og lettere opdateret Hoyts bog "The Germans who never lost" fra 1964, om en for mange ret ukendt del af 1. Verdenskrig.

Det Tyske Kejserrige havde som mange andre europæiske magter hen mod slutningen af 1800-tallet etableret sig som kolonimagt med følgende besiddelser i Afrika, Tysk Sydvestafrika, det nuværende Namibia, Tysk Vestafrika, i dag Togo og østlige Ghana, Cameroun, vestlige Centralafrikanske republik, den nordøstlige del af DR Kongo og det nordlige Gabon. Samt ikke mindst Tysk Østafrika, i dag Tanzania, Rwanda og Burundi, hvor bogen følger krigens udvikling fra 1914 til overgivelsen i november 1918.

Postkort med
SMS Königsberg.

Krydseren Königsberg

Bogen følger for størstepartens vedkommende den lette krydser Königsberg og dets chef, kaptajnløjtnant Max Looffs operationer op og ned langs den østafrikanske kyst, samt den britiske marines forsøg på at sætte skibet ud af spillet.

Königsberg fanges i Rufiji-deltaet, men forsætter med svære tab kampen. Skibskanoner demonteres og sendes i land i et forsøg på at støtte oberst Lettow-Vorbeck og hans tyske kolonitroppers kamp mod de britiske landgangsforsøg og kampen for at fastholde herredømmet over Tanganyikasøen.

Troels Thomsen har meget prisværdigt konsulteret originale tyske kilder og foretaget er række nødvendige tilretninger i forhold til det oprindelige engelske forlæg. Bogen henvender sig ikke blot til læsere, der kender den 1. verdenskrig

og krigen i Østafrika, men er med sin let læselige og levende tekst en spændende beretning om en krig med ulige odds og svære vilkår blandt tyskere, der ikke ville give op.

Som et lille kuriosum kan nævnes, at historien om krigen i Østafrika også indeholder et dansk islæt – men herom må der læses i "Tyskerne der aldrig gav op".

Edwin P. Hoyt:
Tyskerne der aldrig gav op.
Krigen i Østafrika 1914-18. 1964,
på dansk 2014 i oversættelse
af Troels Thomsen.
Forlaget Radius. 224 sider. 199 kr.

Dansk flyver i Royal Air Force

Kun en snes danskere havde de nødvendige egenskaber og det rette held til at opnå den eftertragtede status som Spitfire-pilot. En af dem var Jens Gielstrup, som nåede at gennemføre en række missioner mod tyskerne, inden han omkom 26 år gammel ved styrt i havet ved den hollandske kyst efter angreb på tyske minestrygere den 23. august 1943.

Litteraturen om Royal Air Force under Anden Verdenskrig er omfattende. Martin Sundstrøms bog om Jens Gielstrup udmærker sig ved at give en dansk vinkel på luftkrigen over Europa, og bogen er blandt de bedste, der er skrevet om emnet på dansk.

Jens Gielstrup

Martin Sundstrøm skriver om den lovende unge forfatter og journalist, der bor i London som korrespondent, da Danmark bliver besat. Han tager afstand fra den manglende danske modstand og beslutter sig for selv at melde sig i kampen – først i hemmelig engelsk tjeneste

i en organisation i England, hvor han er med i gruppe af danskere, der skal opildne modstandskampen i Danmark primært via propagandaradio sendt fra England, og siden 1941 i tjeneste for det engelske flyvevåben.

Martin Sundstrøm bruger sine journalistiske erfaringer til sin fortælling om Gielstrups korte, men dramatiske liv, han har mange virkeligt gode detaljer og sidehistorier med, og han bruger sit kildemateriale fint. For militærhistorisk interesserede har bogens anden halvdel størst interesse. Her følger man Gielstrup i under træningen i England og Canada, hvor han sluttelig slipper gennem nåleøjet som uddannet pilot. Han vendte tilbage som pilot i februar 1943, og et par måneder senere sluttede han sig til en eskadrille i Sydengland til det, der skulle blive hans korte krig som Spitfire-pilot.

HD

Martin Sundstrøm:
Man skal dø ung. Informations
Forlag 2012. 317 sider. 299 kr.

Gendarmeriet på napoleonstiden

For de med interesseret for denne periode, vil det sikkert være af interesse, at den tyske forening Deutsche Gesellschaft für Heereskunde e.V. i sit tidsskrift har udgivet en serie af artikler skrevet og illustreret af Friedrich i Dresden om gendarmeriet i forskellige lande.

Det drejer sig om de tre numrene 451 til 453, 2014 af Zeitschrift für Heereskunde, i hvilken forfatteren behandler organisation, uniformer og våben i

gendarmerikorps i Frankrig, Italien, Neapel, Westfalen, Prøjsen, Rusland, storhertugdømmerne Berg og Hessen-Darmstadt, samt hertugdømmerne Warszawa og Saksen-Gotha-Altenburg. Artikelserien består af 14 tekstsider med bibliografi og ledsaget af mange plancher med ikke mindre end 62 gode og detaljerede uniformstegninger i farver.

Wolfgang Friedrich har gjort et betydeligt forarbejde, og oplysningerne, der er koncise og let overskuelige, giver et udmærket oversigt over gendarmeriet. Man kunne måske have ønsket, at

Kaptajn og brigader 1806.

kilderne til tegningerne var angivet, men der er naturligvis grænser for hvad man kan forvente når ti stater skal behandles indenfor et begrænset sideantal. Med hensyn til de franske korps bemærker jeg at forfatteren har undladt den særlige afdeling af de beredne Lancierer-gendarm, Lancier-Gendarmesm, som var detacheret Aragon hæren i Spanien.

Denne var udgået af to eskadroner af den 2. Gendarmeri legion der på foranledning af marskal Suches i november 1810 blev udrustede med lancer. I Mar-

tinets plancheserie findes en samtidig illustration, som ikke synes at have været forfatteren bekendt. Dette sagt, disse artikler er et væsentligt bidrag til kendskabet af gendarmeriet, og kan ikke mindst anbefales som vejledning for de der fremstiller og maler tinfigurer.

Ivan M.C.S.Elsmark

Zeitschrift
für Heereskunde
findes i
foreningens
samling.

Paris
gendarm,
kaptajn
1813.

Gendarm 1804.

Gardehusarregimentet fejrer 400 år

Gardehusarregimentet fejrede i år 400-året for sin oprettelse den 17. november 2014. Jubilæet fejredes med en bog om regimentets historie, og der har været afholdt en række arrangementer, hvor det store Galla Horse Show den 13. september blev overværet af Chakotens layouter og fotograf, Finn Hillmose.

■ Gardehusarregimentets samlede historie føres tilbage til Christian IV's oprettelse af en national milit 17. november 1614 på ca. 4.000 fodfolk. På Sjælland blev der udskrevet et kompagni på 200 "knægte" samlet under navnet Sjællandske Kompagni af Skånske Regiment. Igennem de følgende mange århundreder er regimentet blevet oprettet, nedlagt og sammenlagt. Den seneste sammenlægning fandt sted den 1. januar 2001, hvor Gardehusarregimentet blev lagt sammen med Danske Livregiment og Sjællandske Livregiment på Antvorskov Kaserne i Slagelse.

Bogen om regimentets historie "Et Regiment i Krig gennem 400 år" tager udgangspunkt i regimentets fanebånd, hvoraf de sidste er fra krigen i 1864. Derefter beskrives regimentets indsats under 2. verdenskrig, den Kolde Krig og vores deltagelser i internationale operationer på Balkan, i Irak og Afghanistan. Regimentets opgaver for Kongehuset samt regimentet i dag vil også blive beskrevet.

Et stort antal billeder illustrerer bogen.

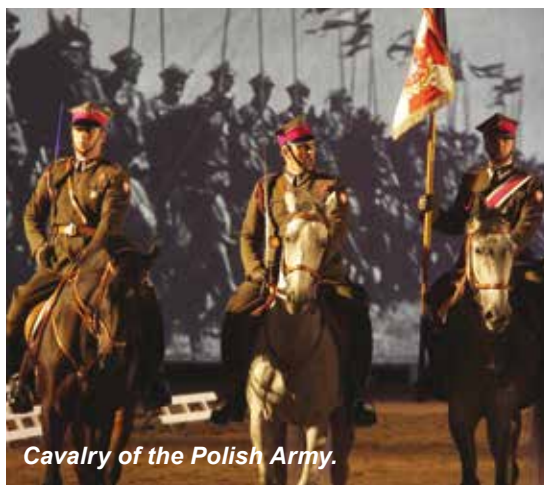
HD

Livskvadronen - Svenska Livgardet.

Belgian Royal Mounted Escort.

Cavalry of the Polish Army.

The Blues and Royals.

Danmark ved krigsudbruddet 1870

■ Under overskriften "Hvad du nok ikke vidste om Danmark i 1870" fortalte John Simonsen på medlemsmødet den 1. oktober om, hvordan slægtsforskning af sin farfar, Jørgen Peter Simonsen, havde ført ham til at interessere sig for Danmarks situation ved krigsudbruddet mellem Preussen og Frankrig i 1870.

Det førte til et spændende foredrag om baggrunden for krigen og farfarens rolle i militæret. I korthed er hændelsesforløbet:

Efter borgerkrigsagtige tilstande i Spanien flygter dronning Isabella i 1868 til Frankrig og erklæres for afsat. Efter

nyvalg beslutter den spanske nationale forsamling at indsætte en preussisk prins på tronen. Kandidatspørgsmålet giver anledning til den fransk-tyske krig. I Danmark slikker man sårene efter 1864, og krigen udløser stærke pro-franske meningstilkendegivelser i befolkningen. Man håber, at deltagelse i krigen på fransk side vil kunne give os de tabte landsdele tilbage. Diplomatiets gang i sving. Danmark arbejder på en neutralitetserklæring, men spiller samtidig på to heste. Den svenske konge opildner, medens Rusland og England tiltræder neutralitet.

I forhandlinger med en fransk ud-sending, hertugen af Cadore, tilbyder Frankrig alliance. Danmark opstiller 3 betingelser for at underskrive alliancen:

1) Den franske flåde skal effektivt blokere Østersøen. 2) Frankrig skal sende 30.000 til 40.000 soldater til Sønderjylland. 3) Frankrig skal tilføje preusserne et nederlag på en af de centrale krigsskuepladser. Forhandlingerne går trægt, medens Danmark foretager en beskeden

mobilisering, og efter franske nederlag i starten af august afslås tilbuddet. De tyske sejre gør det klart, at spørgsmålet om Nord-slesvig er udskudt på ubestemt tid.

Det var et flot farvelagt fotografi af farfaren i uniform med tallet 28 i huen, der satte slægtsforskningen i gang. "28" stod for 28. bataljon, men det gav ikke mening, da lægsrullen oplyste, at farfaren blev indkaldt som rekrut den 25. april 1870 til 14. bataljon. Han blev menig i dækningsstyrken den 28. oktober og fratrådte den 30. juli 1871.

Efterfølgende arbejdede han i landbruget og blev tyende på en større gård. Men yderligere slægtsforskning viste, at han blev genindkaldt netop til 28. bataljon den 31. august 1874. Og inden hjemsendelsen i oktober samme år nåede han at blive fotograferet i sin flotte uniform. Hvad mon det fotografi skulle bruges til? Ren og skær kærlighed. Jørgen Peter havde mødt Abelone, som blev John Simonsens farmor. *CM*

Med piber, trommer og klingende spil

■ Befæstningsdagen 2014 på Glad-saxefortet satte i gang, da Hærhjemmeværnets tamburkorps "Storstrømmen" med fuld musik marcherede fra Grønnegaard, hvor dele af Sikringsstyrken var indkvarteret i 1914, og ind foran fortet, ledsaget af 1914-gruppens cykelordonans.

Foran fortet stod resten af "styrken" klar - både fra 1914-gruppen og Hjemmeværnskompagni "Hjortespring" til at hejse Fortets splitflag og byde velkommen til brigadegeneral Peer Sander Rouf fra Hjemmeværnets øverste ledelse.

Derefter gik befæstningsdagen i gang med soldaterlejr, udstillinger, kogeplads, soldaterbøger, forbindingsplads, signaløvelse og koncert af Hærhjemmeværnets musikkorps "Nord-sjælland".

Dagens nye tiltag bød foruden tamburkorpsset, på Hjemmeværnets Historiske

Samling der havde en stor udstilling på den ene side af Fortets indgang, på den anden side viste Militærkøretøjsklubben gamle militærbiler og udstilling fra 2. verdenskrig. En "kanonfotograf" anno

1900 gik rundt på pladsen og fotograferede med sit gamle fotoapparat (dog med moderne indmad, således at vi, foruden billeder, også fik en DVD fra dagen).

1914-gruppens signaløvelse var denne dag udvidet med en dragon til hest, der kom ridende ind over pladsen med ordre til "soldaterlejrrens chef".

Inde i Fortet åbnede en nyetableret udstilling, der dels fortalte Glad-saxefortets, Hjemmeværnets og Hjortespringskompagniets historier.

Dagen var i høj grad velbesøgt med væsentligt flere gæster end sidste år - der blev i hvert fald udskrevet næsten dobbelt så mange "Soldaterbøger". Vi kunne ligeledes glæde os over, at flere kommunalbestyrelsesmedlemmer og ansatte i

forvaltningen lagde vejen forbi og indslaget samme aften i TV-Lorry gjorde, at vi efter sigende var samtaleemne på Gladsaxe Rådhus dagen efter.

Inge Hansen

Foto: Finn Hillmose

Foto: Finn Hillmose

En 100-årsdag – på en varm dag

■ Tirsdag den 5. august på 100-årsdagen for Sikringsstyrkens soldaters ankomst til Gladsaxe i 1914 mødtes på Gladsaxe Lokalarkiv kommunalbestyrelsesmedlemmer, folk fra forvaltningen, medlemmer fra Gladsaxes Lokalhistoriske Forening, det lokale Hjemmeværn og Gladsaxefortets 1914-gruppe til en præsentation af "Gladsaxehæftet", som beretter om Gladsaxes befæstninger og tiden i Gladsaxe under Sikringsstyrkens periode indkaldelse under 1. Verdenskrig.

Traktementet og opdækningen var holdt i gammel stil. To af 1914-gruppen, Gladsaxefortets medlemmer, bød velkommen i de gamle uniformer, og Per Schmidt havde opbygget en udstilling med originale 100-årige Heyde tinsoldater fra Sikringsstyrkens periode. *Inge Hansen*

Byfest i Gladsaxe

■ Lørdag den 23. august afholdtes den traditionsrige Gladsaxedag, hvor alle foreninger havde mulighed for at fortælle, hvem de er, kommunalbestyrelsen kan fortælle om tiltag i kommunen og de politiske partier kan kapre medlemmer.

Fire fra 1914-gruppen/Gladsaxefortet deltog i en bod sammen med Hjemmeværnet, dels for at reklamere for den kommende Befæstningsdag, dels for at promovere Gladsaxehæftet, der fortæller om Gladsaxe som befæstningskommune for 100 år siden.

Mange vidste godt, at kommunen rummede både forter og batterier, men nogen vidste ikke helt, hvor de lå. Det gav en levende og interessant dialog om de skjulte forsvarsværker. *Inge Hansen*

Tunestillingen – Sjællands Dannevirke på mødet i september

■ Vore to foredragsholdere havde delt opgaven. Steen Rasmussen indledte med den historiske baggrund, og Per Bredam fortalte om Tunestillingens mange data og detaljer, og så sluttede Steen Rasmussen af med at fortælle om, hvorledes lodsejerne var blevet kompenseret for de mange skader og den manglende høst.

Foredragsholderne havde været med i foreningen Mosede Forts Venner, men efter at der var etableret museum i fortet og arrangeret guidede ture på anlægget, var foreningens formål opfyldt. Som følge heraf havde man nedlagt foreningen og i stedet oprettet en ny forening med navnet, Tune Stillingens Venner.

I september-særnummeret af Chakoten skildres den politiske og historiske baggrund for Tunestillingen, så her følger en række supplerende detaljer. Tunestillingen havde en længde på omkring 22 kilometer og lå ca. 18 km. foran Vestvolden. Der kunne derfor ikke ydes artilleristøtte fra Vestvolden. Til det omkring 14 meter brede pigtrådshegn langs stillingen var anvendt 148.000 pæle, 4400 kilometer pigtråd svarende til 280 tons og knap 2 mio. kramper. Arbejdet blev udført af 2000 mand. Ved alle vejene var

opstillet pigtrådsomviklede spanske ryttere, som kunne flyttes efter behov. Der var opstillet 78 kanoner i faste batterier på som regel 4 kanoner pr. batteri. De bestod af 16 stk. korte jernkanoner, kaliber 15 cm med en skudvidde på 6,5 km og en skudkadence på 1 skud i minuttet, 16 stk. jernkanoner, kaliber 12 cm med en skudvidde på 7,7 km og en skudkadence på 1 skud i minuttet og 46 stk. stålkano-ner kaliber 9 cm med en skudvidde på 5 km og en skudkadence på 3-4 skud i minuttet. Desuden kunne Tunestillingen tilføres op til 124 feltkanoner med en skudkadence på 10-15 skud i minuttet. Endelig havde man også et beskedent antal luftværnsartilleri-kanoner kaliber 47 mm. Skyttegravene blev udført med forskudte forløb og traverser, så eksplosioner og skud ikke skulle forplante sig på langs af skyttegravene.

Men hvad kostede så Tunestillingen? Budgettet var på kr. 950.000. Heraf gik en halv million til skyttegrave, sikrede opholdsrum og betonstillinger, resten skulle gå til pigtråd, projektører og rekylgeværer.

Da regnskabet skulle gøres op, var prisen steget betydeligt. 2 lejre til kr. 1.100.000, selve stillingen kr. 747.000, rekylgeværer og lyskastere kr. 320.000, vedligeholdelse kr. 2.732.000, erstatninger til lodsejerne kr. 1.361.374, i alt kr. 6.260.374. Så det kan man da kalde en betydelig budgetoverskridelse.

CM

Panzermuseum ved Sorø

■ Et nyt museum, Panzermuseum East, er åbnet i Vestsjælland. Det ligger i Fladholte med kun 10 km til henholdsvis Sorø og Slagelse og 30 km til Næstved.

På det nyåbnede militærhistoriske og tekniske museum kan man se en omfattende historisk samling af køretøjer, uniformer, effekter m.m. fra den østlige side af jerntæppet under Den Kolde Krig i perioden 1945-1991.

Flere end 60 grundigt restaurerede og rullende køretøjer, hvoraf omkring halvdelen er pansrede og en del med bæltter, er alle skildret i levende rammer med fortællinger fra østblokken og fordelt over tre udstillingshaller.

Ifølge museumsleder og kurator ved Panzermuseum East, Tomasz Szoc,

er det Danmarks største og formentlig Skandinaviens største samling af østkøretøjer. Det er i hvert fald den største private samling af østkøretøjer, og grundet sit primært østlige fokus også den eneste af sin art i Danmark.

Panzermuseum East er på 4500 kvadratmeter, og der er en 15 hektar stor plantage, som besøgende også kan gå rundt i, hvis de for en stund bliver trætte af at kigge på militære køretøjer, og en café med det passende navn, Café Bomben.

Gå ind på museets oplysende hjemmeside på www.panzermuseumeast.dk. Museet er åbent hver dag undtagen tirsdag i perioden maj-oktober.

HD

Ordningen om udveksling af tidsskrifter

Selskabet har i en længere årrække udvekslet tidsskrifter med en række af både indenlandske og udenlandske foreninger, der på forskellig vis deler vore interesser. I nedenstående oversigt fremgår hvilke foreninger, der for tiden er tale om.

En del af foreningerne har også en hjemmeside, som kan findes under links på Chakotens hjemmeside. Tidsskrifterne sendes til Selskabets præsident. Når interesserede bestyrelsesmedlemmer har studeret tidsskrifterne, overdrages de til Ole Thureholm, som administrerer ordningen. Har man lyst til at læse ovennævnte foreningers tidsskrifter kan man derfor lade sig registrere hos Ole. Blot skal man være opmærksom på at inden bladene kommer igennem processen, kan der være gået nogen tid. Det betyder imidlertid ikke så meget, da såvel billedmateriale og artikler ofte er evigt gyldige. Ole Thure-

holm kan kontaktes på følgende adresse: Hjorteledet 7, 3660 Stenløse, telf.: 41 26 57 81, e-mail: thurholm@post5tele.dk

Ny aftale med søsterforening om udveksling af tidsskrifter

Chakoten har netop indgået aftale med det engelske selskab The Continental Wars Society, som udgiver foreningsbladet The Foreign Correspondent, om at udveksle foreningsblade fremover.

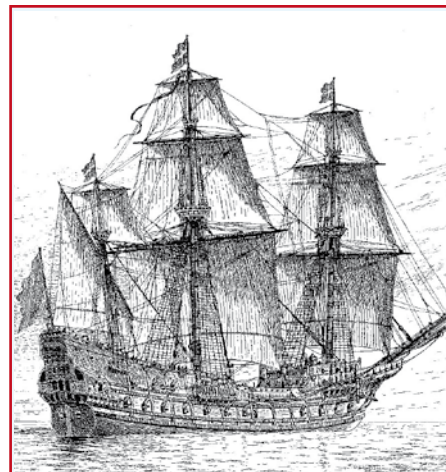
The Continental Wars Society begyndte i 1988 som en studiegruppe i The Victorian Military Society, primært fordi gruppen havde større interesse i de kontinentale krige end i de engelske kolonikrige. Efterfølgende dannede man sit eget selskab, men bevarede et fortsat godt forhold til The Victorian Military Society. Selskabet har på indeværende tidspunkt omkring 120 medlemmer fordelt på UK, Italien, Australien og USA. Selskabet minder meget om vores, da man ud over almindeligt militærhistorisk interesserede medlemmer også har krigsspillere og figurmalere. Blandt andet har en gruppe medlemmer besøgt slagmarkerne for Treårskrigen og for 1864 og skrevet artikler om disse krige.

The Foreign Correspondent udkommer fire gange om året i henholdsvis januar, april, juli og oktober såvel i en papirudgave som elektronisk. Bladet indeholder artikler om alle aspekter af kontinental europæisk militær historie mellem årene 1815 og 1914 og skrives ligesom Chakoten primært af medlemmerne. Papirversionen af The Foreign Correspondent tilgår vor præsident, Hans Chr. Wolter, og indgår dermed på sædvanlig vis i fordelingsordningen med de øvrige blade, vi modtager fra vore søsterorganisationer. Er du interesseret i at læse The Foreign Correspondent, skal du henvende dig til Ole Thureholm, som administrerer fordelingsordningen.

Ole Thureholm kan kontaktes på følgende adresse: Hjorteledet 7, 3660 Stenløse, telf.: 41 26 57 81 eller e-mail: thurholm@post5tele.dk.

Samtidig vil der mellem redaktionerne blive udvekslet elektroniske kopier af bladene, således at man kan lade sig inspirere af hinandens artikler.

CM

Flagskibet Mars for fulde segl.

Spændende fund af skibsvrag

■ Vraget af den svenske flåds flagskib i et søslag mod den danske flåde i 1564 er blevet lokaliseret ud for Öland efter næsten 450 år på havets bund.

Op mod 1.000 søfolk omkom, da en kæmpemæssig eksplosion rystede den svenske orlogsflådes flagskib "Mars" efter et voldsomt søslag med en underlegen dansk-lybsk flåde i Østersøen den 31. maj 1564 under Den Nordiske Syvårskrig. "Mars" sank tæt på Ölands nordlige odde, hvor det har ligget urørt under 75 meter vand indtil i sommer. De nærmere omstændigheder ved "Mars" forlis skal nu fastlægges af en international forskergruppe.

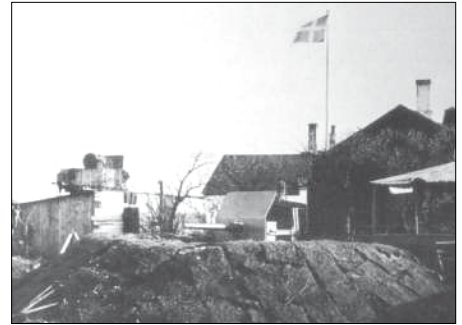
Oversigt over selskaber som Dansk Militærhistorisk Selskab udveksler medlemsblade med, opdateret pr. august 2014

Forening	Land	Publikation	Udgivelsesfrekvens
Deutsche Gesellschaft der Freunde und Sammler kulturhistorischer Zinnfiguren e. V.	Tyskland	Die Zinnfigur, Zeitschrift der KLIO	9 gange årligt
The Continental Wars Society	Storbritannien	The Foreign Correspondent	4 gange årligt
Det militære læseselskab Rendsborg	Danmark	Krigshistorisk Tidsskrift	3 gange årligt
International Plastic Modellers Society (IPMS), Danmark	Danmark	IPMS nyt	2 gange årligt
Nederlandse Stichting voor Modelfiguren	Holland	De Tinnen Tafel Ronde	4 gange årligt
British Model Soldier Society (BMSS)	Storbritannien	The Bulletin	4 gange årligt
Gesellschaft der freunde und Sammler Kulturhistorischer Figuren	Østrig	1683, Die neue Mülkerbastei,	4 gange årligt
Société d'Études d'Histoire Militaire	Frankrig	Carnet de la Sabretache	4 gange årligt
Dansk Militaria Forening	Danmark	Militaria-Nyt	3 gange årligt

Mødekalender 2015

Dansk Militærhistorisk Selskab

Barakke Bateria på Saltholm, 1915.

et åbent anlæg og let at overse udefra. Udover batteriet, den særegne natur og det rige fugleliv er der yderligere at bese: Madsens skanser fra 1904 opført i forbindelse med den Japansk-Russiske krig, kirkegården fra Københavns bombardement 1807, kalkgraven. Kalkbrud har fundet sted siden år 1200, de forladte gårde, hvoraf nogle tjente som kaserne for soldaterne, Saltholm museum og gamle skole og udsigtstårn ved Norden den af øen.

Passagertransport foregår med afgang kl. 10.00 fra Kastrup Strandpark til Barakkebro på Saltholm efter nærmere aftale med bådføreren. Sejlturen koster kr. 150,- pro persona tur retur med minimum 5 personer og max 10 personer. Tilmelding til CM sker efter princippet først til mølle. Betaling er forfalden ved tilmelding. Medbring madpakke, drikkevarer, eventuelt kikkert og en påklædning, der tager højde for det danske vejr. Forventet tilbagekomst til Kastrup omkring kl. 15.00.

Onsdag den 7. januar

Hyggemøde

Det nye år starter med et hyggemøde. Kom og få en snak med ligesindede om nyanskaffelser, fortæl f.eks. kort om en ting, du er rigtig glad for at have, fortæl om dine ønsker, om nye ting og søg oplysninger blandt de andre medlemmer, vis eventuelt billeder om dit interessefelt (gerne elektronisk).

Onsdag den 4. februar

Hans-Christian Eisen: 50 år, der forandrede verden – 1864-1914

Perioden fra 1864 til 1914 blev især præget af 3 forskellige spor i den europæiske udvikling:

1. stormagternes forskellige målsætninger og modsætninger,
2. afviklingen af Tyrkiets indflydelse på det europæiske fastland og de efterfølgende konflikter på Balkan,
3. begivenhederne i juni og juli 1914 omkring Serbien og Østrig-Ungarn – og de øvrige stormagters reaktioner i den samme periode.

I alle de involverede stormagter var der både grupper, som ønskede krigen og grupper, der modarbejdede krigen. De egentlige magtforhold i de forskellige lande er ikke indlysende, og de kunne hurtigt svinge fra den ene side til den anden blot ved et personskifte på den vigtige udenrigsministerpost. Der er desuden perioder, hvor meget ”mægtige” ambassadører direkte modarbejdede deres egen udenrigsminister.

Hans-Christian Eisen vil kaste nyt lys over denne meget brogede periode, og han vil dermed redegøre for, hvorfor den første verdenskrig var blevet uundgåelig.

Onsdag den 4. marts

Foredrag

Program kommer senere.

Onsdag den 8. april

Generalforsamling kl. 19.30 i Rødovregaard

Dagsorden i henhold til vedtægterne.
Efter børsen er der generalforsamling.

Til børsen opfordres medlemmerne til at sætte effekter til salg. Børsen starter kl. 18.15, og alle er velkomne til at medbringe og sælge, hvad de har på reoler og hylder hjemme. Her er muligheden for at kombinere en rask oprydning af alt det, du har mistet interessen for, med ny køb. Listen over effekter til dagens anvisningssalg vil kunne ses på hjemmesiden 14 dage før anvisningssalget.

Onsdag den 6. maj

Foredrag

Program kommer senere.

Efterårsudflugt til Saltholm

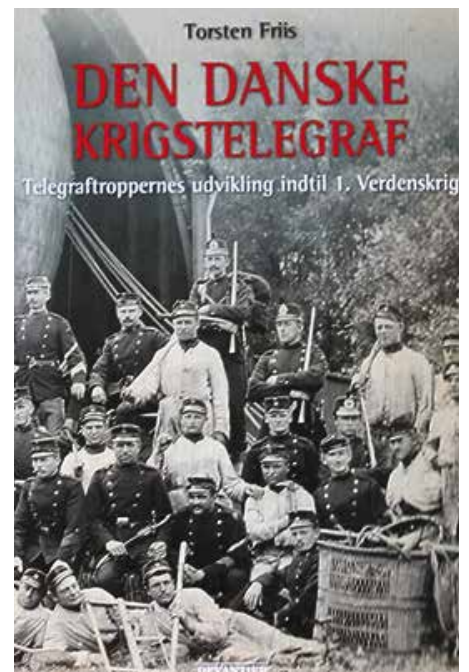
Lørdag den 22. august

Alle, der interesserer sig for Københavns befæstning, har set de fleste forter, der indgår som elementer i befæstningen. Men kun de færreste har set Saltholm Bateria. Selv om øen er ca. 16 km² stor og kun ligger omkring 12 km fra Rådhuspladsen, er den meget sparsomt besøgt. Det skyldes at Saltholm er fuglebeskyttelsesområde så færdsel, transport og ophold er begrænset. Saltholm Bateria ligger i et område, der er lukket i fuglenes yngletid fra 1. april til 15. juli. Det er opført i tiden fra 1910-12 på vest-siden af øen og nedlagt i 1932. Det var et åbent jordværk med våd grav, hvor kanonerne stod på betonfundamenter adskilt af en travers, der på toppen havde batteriets ildledelsesinstallationer og en projektør, og som indeholdt batteriets ammunitionsmagasin. Batteriets opgave var at hindre landgang på øen, beskytte de udlagte minefelter mellem øen og Dragørfortet samt mellem øen og Middelfrundsfortet og at hindre fjendtlige enheder i at operere i farvandet omkring øen. Batterianlægget, der ligger i den ende af øen, som er lukket i fuglenes yngletid, er rimeligt intakt med magasin og en lille kasernebygning.

Saltholms ejerlag har oplyst, at vi er meget velkomne til at besøge Saltholm, men at vi kun må bese batteriet udefra, da det er udlejlet. Batteriet er som anført

Onsdag den 2. september

Torsten Friis: Den danske krigstelegraf og Telegraf- regimentets historie indtil 1. Verdenskrig

Onsdag den 7. oktober

Foredrag.

Program kommer senere

Onsdag den 4. november

Hyggemøde og anvisningssalg

Med mange figurer og interessante gamle bøger på anvisningssalg.

Medlemmer af Figurina Danica er velkomne til at deltage.

Lørdag den 5. december

Selskabets julemøde med årskonkurrence kl. 18.30 på Rødovregård

Selskabets medlemmer opfordres til at invitere ægtefælle/samlever samt børn og børnebørn med til det populære arrangement.

Der serveres smørrebrød, øl, vin og vand. Hertil kommer julehygge, kaffe og kage.

Husk at reservere dagen i kalenderen.

Årskonkurrencen 2015

Best in Show 2013 - John Winther Hansen.

Der er følgende 6 kategorier i årskonkurrencen:

- 1) Legetøjsfigurer (alle størrelser)
- 2) Enkeltfigur /rytterfigur op til 65mm (runde – flade)
- 3) Enkeltfigur/rytterfigur over 65mm (runde – flade)
- 4) Figurgrupper/vignetter (max. 4 figurer, alle størrelser, runde og flade)
- 5) Dioramaer og opstillinger
- 6) Fra det hjemlige skatkammer

Figurkategorierne

Betingelserne for at deltage i figurkonkurrencerne er, at alle figurerne i gruppe 1-5 er bearbejdet af udstilleren. Det kan være modellering, transformering/konvertering og bemaling, mv.

Fra det hjemlige skatkammer

Alt hvad der ikke falder ind under ovenstående kategorier, kan tilmeldes her. Det udstillede skal dog have en militærhistorisk eller figurmæssig forbindelse. Det kan være tegninger, publikationer, memorabilia, medaljer osv.

Der er kun to betingelser: Det udstillede skal være fra før 1985, og der skal være gjort en særlig indsats for at fremstille eller samle det udstillede.

Best in Show

Overordnet præmie til den udstillingsgenstand af alle, som får flest stemmer.

Alle onsdagsmøder åbner kl. 18.15, og de annoncerede programpunkter (foredrag eller andet) starter kl. 19.30.

Med mindre andet er angivet, finder medlemsmøderne sted på Rødovregård, Kirkesvinget 1, Rødovre.

Du kan læse mødeprogrammet for Dansk Militaria Forening på Chakotens hjemmeside www.chakoten.dk

Kasserer har ordet!

Kære medlemmer af Chakoten.

Som kasserer er det altid en fornøjelse at opleve, at medlemmerne indbetaler deres kontingent til tiden – mange endda i god tid. Det er altid rart, at selskabet har lidt penge på bankbogen.

Af hensyn til vores regnskab og den måde, vi har valgt at bogføre på, er der dog en lille hage ved de meget tidligt indbetalte kontingenter, særligt når næste års kontingent indbetales inden afslutningen af dette regnskabsår.

Hvis du har mulighed for det – og det har du, hvis du taler med din bank – så bed om, at der automatisk betales kontingent i januar måned. Blot 375 kr. til vores konto i Danske Bank reg. nr. 1551 konto 655 4873.

Og til de af Jer, der fortsat ønsker at betale via giroindbetaling, så må I ligeledes meget gerne vente til en af de første dage i januar. Det vil gøre det noget enklere at gøre regnskabet op – og gøre kassereren glad.

*Med venlig hilsen
Steen Jensen, kasserer*

kasserer.chakoten@gmail.com

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Protector

Hans Kongelige Højhed
Prins Joachim

Bestyrelse

Præsident

Hans Chr. Wolter
Volvevej 36, 3500 Værløse
Tlf. 4448 4342
wol@newmail.dk

Vicepræsident

Christian Raun
Tlf. 3331 2122
c.raun@webspeed.dk

Kasserer, adresser og adresseændringer

Otto Steen Jensen
Tlf. 4825 1883
chakoten.kasserer@gmail.com

Anvisningssalg

Aksel Willumsen

Tlf. 3254 0177
aksel@corfitz.com

Indmeldelse

Claus Mogensen

Tlf. 4817 2681
editor@it.dk

Selskabets hjemmeside

www.chakoten.dk

Tidsskriftet Chakoten

Tidsskriftet udkommer 4 gange årligt og udgives af Dansk Militærhistorisk Selskab

Redaktion

Ansvarshavende redaktør

Henrik Denman
Skovbovængets Allé 28
4000 Roskilde
Tlf. 4632 5352
henrik.denman@mail.dk

Billedredaktør

Claus Mogensen
editor@it.dk

Layout

Finn Hillmose
hillmose@mail.dk

Abonnement

Når man melder sig ind i Selskabet, er abonnement inkluderet. Kontingent for 2014 er kr. 375,00
Bank reg. nr. 1551 konto 655-4873

CVR-nr. 31148448

Tryk

PE Offset & Reklame
6800 Varde

CHAKOTEN
ISSN 0901-4799

*For 150 år siden.
Udsnit af den tyske
maler Wilhelm
Camphausens
skildring af
prøjsernes angreb
på Als, 1864.*

